

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Surowce dla Przemysłu

Plan działań na rzecz zabezpieczenia podaży nieenergetycznych surowców mineralnych

Warszawa, projekt 29/06/2016

SPIS TREŚCI

Lista skrótów	4
I) Wprowadzenie	5
1. Uzasadnienie dla przygotowania opracowania <i>Surowce dla Przemysłu</i>	5
2. Ramy instytucjonalne polityki surowcowej w Polsce	6
3. Cel i zakres „Planu działań”	7
II) Obszary działań	10
1. Instytucje i system zarządzania	10
2. Baza wiedzy	12
2.1. Poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin (eksploracja)	12
2.2. Uporządkowanie i aktualizacja danych	16
3. Gospodarowanie zasobami złóż kopalin	22
3.1. Ochrona złóż	22
3.2. Wydobycie surowców	35
3.3. Obciążenie górnictwa płatnościami	42
3.4. Nielegalna eksploatacja surowców	49
3.5. Problemy społeczne związane z wydobywaniem surowców	54

4. Przetwórstwo surowców i surowce wtórne	59
5. Substytucja	66
6. Polityka międzynarodowa i import surowców	68
III) Surowce kluczowe	75
IV) Zestawienie działań	78

Lista skrótów

<i>BEiŚ</i>	<i>Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko</i>
<i>B+R+I</i>	<i>Badania, Rozwój i Innowacje</i>
<i>CBDG</i>	<i>Centralna Baza Danych Geologicznych</i>
<i>EGS</i>	<i>EuroGeoSurveys</i>
<i>GUS</i>	<i>Główny Urząd Statystyczny</i>
<i>IGSMiE PAN</i>	<i>Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i energią Polskiej Akademii Nauk</i>
<i>KIC</i>	<i>Wspólnota Wiedzy i Innowacji (Knowledge and Innovation Community)</i>
<i>k.p.z.k.</i>	<i>Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju</i>
<i>ME</i>	<i>Ministerstwo Energii</i>
<i>MF</i>	<i>Ministerstwo Finansów</i>
<i>MIB</i>	<i>Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa</i>
<i>MNiSW</i>	<i>Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego</i>
<i>m.p.z.p.</i>	<i>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego</i>
<i>MR</i>	<i>Ministerstwo Rozwoju</i>
<i>MRPiPS</i>	<i>Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej</i>
<i>MSP</i>	<i>Ministerstwo Skarbu Państwa</i>
<i>MSZ</i>	<i>Ministerstwo Spraw Zagranicznych</i>
<i>MŚ</i>	<i>Ministerstwo Środowiska</i>
<i>NCBiR</i>	<i>Narodowe Centrum Badań i Rozwoju</i>
<i>NFOŚiGW</i>	<i>Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</i>
<i>p.g.g.</i>	<i>Prawo geologiczne i górnicze</i>
<i>PIG-PIB</i>	<i>Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy</i>
<i>p.o.ś.</i>	<i>Prawo ochrony środowiska</i>
<i>p.z.p.w.</i>	<i>Plan zagospodarowania przestrzennego województwa</i>
<i>RDOŚ</i>	<i>Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska</i>
<i>SIEG</i>	<i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki</i>
<i>s.u.k.z.p.</i>	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego</i>
<i>UP</i>	<i>Urząd Patentowy RP</i>
<i>u.p.z.p.</i>	<i>Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym</i>
<i>UZP</i>	<i>Urząd Zamówień Publicznych</i>
<i>WUG</i>	<i>Wyższy Urząd Górniczy</i>

I) Wprowadzenie

1. Uzasadnienie dla przygotowania dokumentu *Surowce dla Przemysłu*

Dlaczego surowce mineralne (kopaliny)?

Zasoby naturalne definiowane są jako elementy środowiska, które mogą być wykorzystane przez człowieka w procesie produkcji i konsumpcji. Zalicza się do nich zarówno surowce organiczne (rośliny i zwierzęta), jak i nieorganiczne (kopaliny, wodę, atmosferę).

Ministerstwo Rozwoju dostrzega istotne znaczenie wszystkich zasobów dla rozwoju gospodarczego Polski. Jednak uwzględniając cechę nieodnawialności kopaliny, a tym samym ich stopniowe wyczerpywanie się, priorytetowo podjęto działania ukierunkowane na zapewnienie stabilności podaży surowców mineralnych.

Dlaczego surowce nieenergetyczne?

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – określająca główne cele rozwoju kraju w perspektywie średniookresowej – oraz *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki* (SIEG) i *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko* (BEiŚ) – będące dwiema z dziewięciu strategii zintegrowanych służących realizacji celów założonych w strategii średniookresowej, a także jedynymi wśród nich obejmującymi tematykę kopaliny – determinują zróżnicowane podejście do zarządzania surowcami nieenergetycznymi (SIEG) i energetycznymi (BEiŚ) w Polsce. Analogiczny podział na politykę w zakresie surowców nieenergetycznych i energetycznych przyjęto także na poziomie UE.

Podczas gdy wkrótce sfinalizowane zostaną prace nad *Polityką Energetyczną Polski do 2050*, w kraju brakuje rządowego dokumentu planistycznego dotyczącego surowców nieenergetycznych. Przygotowanie opracowania *Surowce dla Przemysłu - Plan działań na rzecz zabezpieczenia podaży nieenergetycznych surowców mineralnych (Plan działań)* zostało podjęte jako krok w kierunku sformułowania spójnego podejścia w tym zakresie.

2. Ramy instytucjonalne polityki surowcowej w Polsce

W Polsce kompetencje instytucjonalne w obszarze surowców nieenergetycznych nie są scentralizowane. Poszczególne aspekty polityki surowcowej mogą być przyporządkowane następującym działom administracji rządowej (zgodnie z ustawą o działach administracji rządowej z dn. 4 września 1997 r., znowelizowaną 19 listopada 2015 r.): środowisko (Ministerstwo Środowiska); gospodarka złożami kopalin (Ministerstwo Energii); gospodarka (Ministerstwo Rozwoju); rozwój regionalny (Ministerstwo Rozwoju); sprawy zagraniczne (Ministerstwo Spraw Zagranicznych); budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo (Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa); nauka, szkolnictwo wyższe (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego); finanse publiczne (Ministerstwo Finansów); skarb państwa (Ministerstwo Skarbu Państwa), praca (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Ponadto istotną rolę pełnią organy administracji geologicznej (Głównego Geologa Kraju, marszałków województw, starostów), państwowa służba geologiczna, organy nadzoru górniczego, Urząd Patentowy, a także organy podległe Prezesowi Rady Ministrów (np. GUS, UZP, etc.).

Obecnie obowiązująca ustawa o działach oraz rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia ministerstw nie odnoszą się bezpośrednio do surowców nieenergetycznych ani nie przypisują jednoznacznej odpowiedzialności za kreowanie i wdrażanie polityki w zakresie surowców nieenergetycznych (np. na wzór polityki energetycznej).

Instrumentarium polityki surowcowej w Polsce stanowi kilka aktów prawnych, w tym przede wszystkim: Prawo geologiczne i górnicze (p.g.g.), Prawo ochrony środowiska (p.o.ś.), Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (u.p.z.p.) oraz Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Mnogość instytucji i aktów prawnych stanowi duże wyzwanie dla wypracowania spójnej polityki surowcowej. Nie jest to jednak problem wyłącznie polski, ale typowy dla gospodarek na całym świecie.

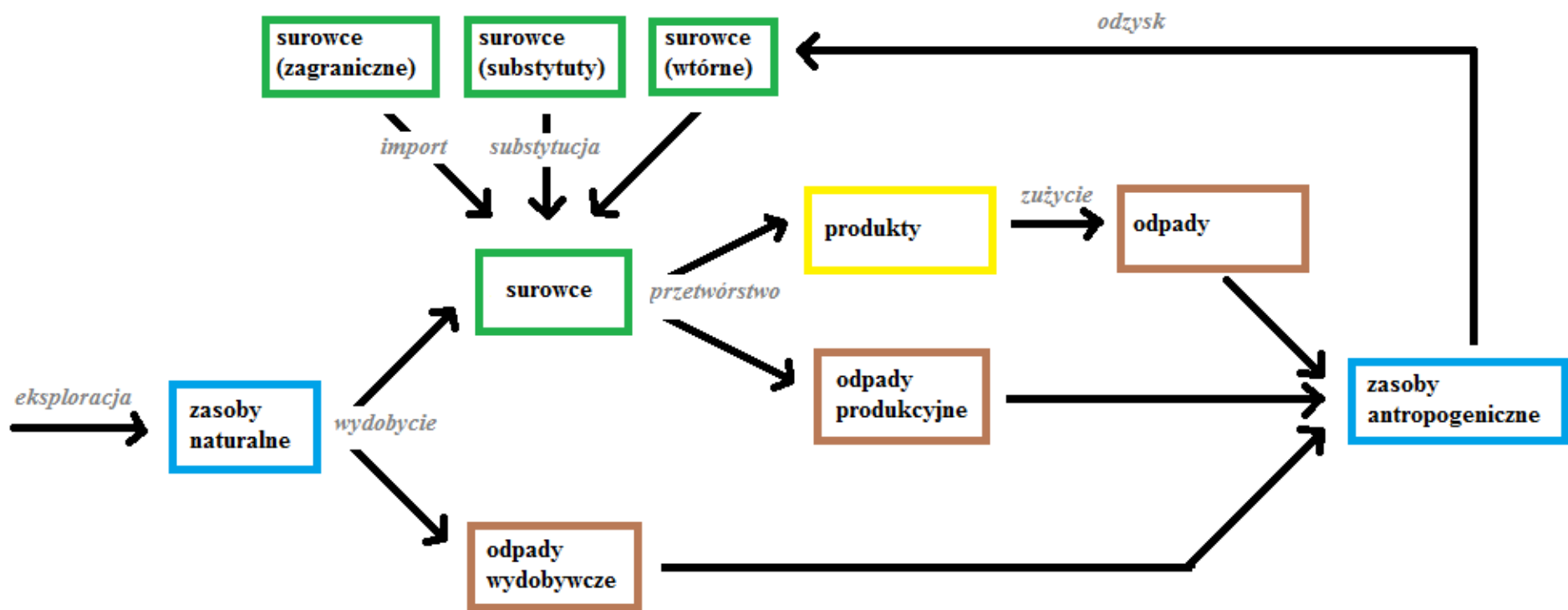
3. Cel i zakres „Planu działań”

Celem *Planu działań* jest umożliwienie trwałego rozwoju polskiego przemysłu poprzez zapewnienie bezpieczeństwa surowcowego, tj. podaży takiej ilości surowców mineralnych w konkurencyjnych cenach, na jaką istnieje i będzie istniało zapotrzebowanie przemysłu.

W *Planie działań* odniesiono się do koncepcji **gospodarki o obiegu zamkniętym** (*circular economy*), poddając analizie cały cykl życia surowców, który obejmuje następujące obszary: eksplorację, wydobycie, przetwórstwo, odzysk i substytucję. Przyjęte podejście jest wyrazem **przekonania MR o równoznacznej wartości surowców pierwotnych i wtórnych dla polskiej gospodarki**. Wynika ono także z przeświadczenia, że cykl surowcowy powinien, w miarę możliwości, zamykać się w granicach Polski, tj. z jednej strony należy umożliwić jak najbardziej efektywne wydobycie i wykorzystanie surowców pierwotnych w kraju, a z drugiej **zatrzymać odpływ odpadów za granicę i ich ponowne sprowadzanie w postaci surowców wtórnych**.

Niemniej jednak, wobec ograniczeń wynikających z faktycznego stanu zasobów surowców w kraju, w *Planie działań* uwzględniono także wymiar międzynarodowy.

Dzięki wyżej opisanemu systemowemu podejściu możliwe było **zidentyfikowanie „wąskich gardeł”** na wszystkich etapach cyklu surowcowego. Stanowiły one podstawę do zdefiniowania działań niezbędnych do podjęcia w poszczególnych obszarach, znajdujących się często w kompetencji różnych resortów.

Rysunek: Opracowanie własne.

Plan działań, w którym sformułowano zalecenia umożliwiające zabezpieczenie podaży nieenergetycznych surowców mineralnych, jest ważnym krokiem w kierunku wypracowania polskiej polityki surowcowej. Zwyczajowo polityka surowcowa:

- 1) Obejmuje zarówno nieenergetyczne, jak i energetyczne surowce mineralne, a także inne – poza kopalinami – zasoby energetyczne i nie-energetyczne;
- 2) Uwzględnia nie tylko przemysł, ale całą gospodarkę, a także pozagospodarcze wykorzystanie surowców;

- 3) Wykracza poza sferę podaży, na której skoncentrowano się w „Planie działań”, lecz wynika z relacji między podażą a popytem. Jednym z najistotniejszych kolejnych etapów umożliwiających pracę nad polityką surowcową jest długoterminowa prognoza zapotrzebowania na surowce mineralne. Będzie ono zależało od wielu czynników, w tym polityki innowacyjnej, naukowej, przemysłowej, konkurencyjności, pracy, handlowej, a nawet klimatycznej i energetycznej (np. w kontekście zatłaczania CO2 oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii);

W ramach prac nad *Planem działań* kwestia popytu na surowce została przeanalizowana jedynie w odniesieniu do najważniejszych gałęzi przemysłu (tj. tych, które rozwijają się najbardziej dynamicznie lub tworzą produkty o najwyższej wartości dodanej). Miało to na celu identyfikację surowców kluczowych, tj. takich które warunkują rozwój tych gałęzi przemysłu, a jednocześnie dostęp do których może być w przyszłości utrudniony. Działania zabezpieczające podaż, które zostały zaproponowane w ramach *Planu działań*, powinny być w pierwszej kolejności podjęte w odniesieniu do surowców kluczowych;

- 4) Jest wyodrębniona w ramach długookresowej i średniookresowej strategii rozwoju kraju, w powiązaniu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju. Zgodnie z najlepszymi praktykami, w jej opracowaniu powinien uczestniczyć międzyresortowy zespół (z udziałem interesariuszy z instytucji naukowych i przemysłu), a za wdrażanie powinna odpowiadać specjalnie dedykowana agencja.¹

¹ Tego typu rozwiązania administracyjne stosowane są w niektórych państwach UE, np. w Niemczech, gdzie istnieje Niemiecka Agencja ds. Surowców (*DERA, Deutsche Rohstoffagentur*). Jest ona głównym centrum informacyjnym i doradczym dla niemieckiej gospodarki. Zakres tematyczny, który znajduje się w sferze zainteresowania Agencji obejmuje: dostępność surowców mineralnych, pokrycie popytu, potencjał surowcowy, efektywność surowcową. Zajmuje się ona także monitoringiem międzynarodowych rynków surowcowych oraz nawiązywaniem współpracy z państwami bogatymi w surowce.

II) Obszary działań

1. Instytucje i system zarządzania

<i>temat</i>	<i>opis sytuacji i problem</i>	<i>możliwe działania</i>
koordynacja	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Jak opisano na str. 6, elementy polityki surowcowej znajdują się w kompetencji wielu resortów. W chwili obecnej brakuje koordynacji działań między nimi. Ponieważ każdy resort dąży do realizacji swoich działań zgodnie z właściwością, w ramach polityki surowcowej często dochodzi między nimi do konfliktów interesów.</p> <p>Problem:</p> <p>Wynikiem takiego stanu rzeczy jest chaos zarządczy i regulacyjny.</p>	<p>Działanie 1:</p> <p>Wypracowanie optymalnych ram instytucjonalnych dla stworzenia i wdrożenia polityki surowcowej państwa.</p> <p>Powołanie przez Radę Ministrów Pełnomocnika oraz Zespołu międzyresortowego ds. polityki surowcowej państwa na początku 2016 r. jako platformy koordynacji międzyresortowej stanowi pierwszy ważny krok w tym kierunku.</p> <p>Jednym z priorytetowych zadań dla Zespołu powinno być podjęcie działań na rzecz zoptymalizowania struktury instytucjonalnej. Mogą one obejmować:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ uporządkowanie kompetencji instytucjonalnych (w całym cyklu życia surowców);▪ umożliwienie współpracy: między instytucjami (horyzontalnie – tj. między resortami i wertykalnie – tj. między instytucjami na szczeblu krajowym

		<p>i lokalnym) oraz między instytucjami a interesariuszami;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ powołanie nowych instytucji (np. utworzenie instytucji odpowiedzialnej za wdrażanie polityki surowcowej; wydzielenie i reforma Państwowej Służby Geologicznej).
rola państwa	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Zgodnie z polskim prawem państwo może być jednocześnie właścicielem złóż kopalin lub podległych mu spółek (tj. działać w sferze dominium) oraz regulatorem (tj. działać w sferze imperium). Zwykle państwo ogranicza się do roli bezstronnego regulatora (np. w USA, Kanadzie, Europie Zachodniej, Australii).</p> <p>Problem:</p> <p>Nakładanie się kompetencji państwa w sferze dominium i imperium utrudnia wypracowanie polityki surowcowej.</p>	<p>Działanie 2:</p> <p>Rozdzielenie funkcji zarządu właścicielskiego od funkcji regulacyjnych i realizacji zadań publicznych.</p>

2. Baza wiedzy

2.1. Poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin (eksploracja)

temat	opis sytuacji i problem	możliwe działania
rola państwa	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W przeszłości poszukiwanie i rozpoznawanie/ dokumentowanie złóż było finansowane ze środków publicznych (ściślej: finansowane było dokumentowanie w kategorii C2, tj. takie, w którym dopuszczalny błąd oszacowania średnich wartości parametrów złoża i zasobów wynosi mniej niż 40%). Po 1998 r. zaniechano tego typu prac. Wynikało to z przyjętego założenia, że poszukiwanie i rozpoznawanie złóż powinno być podporządkowane regułom rynkowym, a nie pokrywane ze środków publicznych. W związku z tym obecnie przyjmuje się, że leży ono głównie w interesie przedsiębiorstw prywatnych.</p> <p>Problem:</p> <p>Podmioty prywatne często prowadzą prace geologiczne (tj. poszukiwanie i rozpoznawanie złóż) wyłącznie z powodów spekulacyjnych lub na bieżące potrzeby wydobywania lub uzależniają je od warunków koniunkturalnych. Takie podejście, opierające się na doraźnych działaniach, jest sprzeczne z zasadą zrównoważonego rozwoju, tj. może doprowadzić do ograniczenia prawa przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb rozwojowych.</p> <p>Ponadto, w wyniku zaniechania systematycznego poszukiwania i rozpoznawania złóż przez państwo, wiedza o bazie zasobowej kraju jest niekompletna i nieaktualna, co:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ uniemożliwia ochronę złóż przewidywanych i racjonalne planowanie przestrzenne (<i>patrz punkt 3.1.</i>),▪ utrudnia podjęcie decyzji strategicznych przez firmy prywatne	<p>Działanie 3:</p> <p>Zapewnienie systematycznego rozpoznawania budowy geologicznej Polski:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ przez państwo <p>Istotne jest przede wszystkim wzmocnienie roli państwowej służby geologicznej w procesie poszukiwania i rozpoznawania złóż kopalin w Polsce.</p> <p>Zgodnie z p.g.g. (art. 162) PIG-PIB, który od 2011 r. pełni funkcję państwowej służby geologicznej, jest odpowiedzialny m.in. za <i>inicjowanie, koordynowanie i wykonywanie zadań zmierzających do rozpoznania budowy geologicznej kraju, w tym prac podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w szczególności dla odnowienia baz surowcowej kraju, ustalenia zasobów złóż kopalin, a także dla ochrony środowiska.</i></p> <ul style="list-style-type: none">▪ w ramach partnerstwa publiczno - prywatnego <p>W tym celu niezbędne jest opracowanie odpowiednich regulacji prawnych (w połącze-</p>

	<p>w zakresie bardziej szczegółowego dokumentowania i wydobycia kopalin.</p> <p>Problem:</p> <p>Opisane powyżej poszukiwanie i rozpoznawanie złóż przez państwo, które miało miejsce w przeszłości, było ukierunkowane na konkretne surowce, na które wówczas istniało zapotrzebowanie. Wraz z postępem technologii generowane jest zapotrzebowanie na surowce, które w przeszłości uchodziły za bezużyteczne. W związku z faktem, że wydobywane w przeszłości rdenie wiertnicze nie były badane na ich zawartość, obecnie brakuje wiedzy na temat dostępności i rozmieszczenia tych surowców.</p> <p>Problem:</p> <p>Prace poszukiwawczo-rozpoznawcze nie obejmują tzw. terenów zamkniętych, tj. terenów o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa. Od czasu zaniechania prac poszukiwawczo-rozpoznawczych przez państwo, wiele terenów utraciło status „zamkniętych”. Obecnie brakuje wiedzy na temat występowania w ich obrębie surowców.</p>	<p>niu z Działaniem 60).</p> <p>Działanie 4:</p> <p>Dokonanie inwentaryzacji dostępnych próbek i dokumentacji geologicznej pod kątem uwzględnienia kompletnej listy surowców.</p> <p>Działanie 5:</p> <p>Przeprowadzenie reformy waloryzacji złóż surowców.</p> <p>Działanie 6:</p> <p>Przeprowadzenie prac poszukiwawczo-rozpoznawczych na terenach, które w przeszłości były zamknięte (a w związku z tym nie objęte pracami poszukiwawczo - rozpoznawczymi przez państwo).</p>
<p>technologia</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>„Polityka surowcowa państwa” z 1994 r. zakładała, że ze stanu rozpoznania budowy geologicznej Polski wynika brak znaczących perspektyw dla odkrycia nowych złóż kopalin. Od tamtego czasu w Polsce nie została opracowana nowa polityka surowcowa.</p> <p>Problem:</p> <p>Podczas gdy w ostatnich dziesięcioleciach nastąpił intensywny rozwój innowacyjnych technologii (które pozwalają na prowadzenie coraz bardziej zaawansowanych prac poszukiwawczych), weryfikacja możliwości odkrycia nowych złóż w Polsce nie jest dokonywana na bieżąco, tj. w miarę rozwoju technologii. Wciąż bazuje się na założeniach sprzed lat.</p>	<p>Działanie 7:</p> <p>Systematyczna ewaluacja stanu rozpoznania geologicznego kraju wobec możliwości wykorzystania nowych technologii eksploacyjnych. Rozwój zaawansowanych technik badawczych oraz innowacyjnych technologii stwarza nowe możliwości identyfikacji i waloryzacji zasobów, w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) poprzez wykonywanie prac rozpoznawczych na dużych głębokościach (nawet na do 2 km), 2) poprzez wykonywanie prac rozpoznawczych metodami nieinwazyjnymi, 3) dzięki całkowitej automatyzacji niektó-

		<p>4) rnych operacji górniczych, w ramach badań dna morskiego (ważna rola w tym zakresie przypada organizacji Interoceanmetal, do której należy Polska),</p> <p>5) poprzez ukierunkowanie na pozyskiwanie surowców rzadkich ze znanych źródeł złóż kopalin,</p> <p>6) coraz większym zainteresowaniem międzynarodowego środowiska naukowego cieszą się prace geologiczne na Antarktydzie, Arktyce, a nawet w kosmosie.</p> <p>Powyższe kwestie, tam gdzie to konieczne, powinny być odpowiednio uregulowane (np. uwzględnione w obecnie trwających pracach nad projektem ustawy antarktycznej).</p>
prace za granicą	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Wobec wyczerpywania się rodzimych zasobów surowców mineralnych coraz istotniejsze staje się ich poszukiwanie i rozpoznawanie za granicą, w tym przede wszystkim w państwach rozwijających się.</p> <p>Problem:</p> <p>Zaangażowanie Polski w prace geologiczne w państwach trzecich jest niewielkie.</p>	<p>Działanie 8:</p> <p>Zintensyfikowanie zaangażowania Polski w prace geologiczne za granicą, w szczególności w państwach rozwijających się. Odpowiednią platformą do tego działania jest organizacja europejskich służb geologicznych EuroGeoSurveys (EGS), której członkiem jest PIG-PIB. EGS podejmuje liczne projekty międzynarodowe, w tym studia potencjału surowcowego wybranych krajów (zwłaszcza pozaeuropejskich), a także umożliwia wymianę dostępnych informacji (zgromadzonych głównie przez byłe państwa kolonizacyjne). Zdobyta w ten sposób informacja geologiczna może się okazać istotna dla Polski z punktu widzenia:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ potencjalnych inwestycji firm polskich z sektora górnictwa w państwach rozwijających się (np. afrykańskich), ▪ określenia nowych możliwości importowych. <p>Inną ważną platformą współpracy międzynarodowej w dziedzinie geologii może być Grupa Wyszehradzka.</p>
<p>złóża i zasoby uformowane przez człowieka</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Wobec stopniowego wyczerpywania się zasobów pierwotnych, wzrasta znaczenie surowców ze złóż uformowanych przez człowieka (tj. surowców wtórnych, czyli odpadów). Złóża uformowane przez człowieka rozumiane są jako sztuczne nagromadzenie surowca mineralnego, który w momencie składowania był nieprzydatny, ale może stać się przedmiotem eksploatacji w przyszłości. Zalicza się do nich: zwałowiska poeksploatacyjne, zwałowiska przerobcze oraz „kopalnie miejskie”.</p> <p>Oprócz danych nt. obrotu odpadami nadającymi się do recyklingu w statystykach GUS, w Polsce brak jest innych informacji nt. surowców wtórnych (np. map występowania złóż uformowanych przez człowieka).</p> <p>Problem:</p> <p>Pojęcie złóż uformowanych przez człowieka nie zostało dotychczas zdefiniowane w przepisach prawnych. Nie uregulowano również poszukiwania i wydobywania surowców z tych złóż. W następstwie brak jest wiedzy nt. zasobów tych złóż oraz istnieje niebezpieczeństwo nieracjonalnej gospodarki nimi.</p>	<p>Działanie 9:</p> <p>Wprowadzenie do przepisów prawnych pojęcia złóż uformowanych przez człowieka oraz uregulowanie zasad ich inwentaryzacji, dokumentowania i wydobywania. Analogicznie do złóż pierwotnych, w zależności od stopnia rozpoznania złóż sztucznych, można rozważyć ich podział na złóża perspektywiczne, prognozy i udokumentowane.</p> <p>Działanie 10:</p> <p>Rozpoznanie i udokumentowanie złóż uformowanych przez człowieka oraz systematyczna weryfikacja informacji w tym zakresie w przyszłości.</p> <p>Dobłą praktyką w tym zakresie stanowi projekt Promine, realizowany przez UE. Jego celem jest stworzenie bazy danych zawierającej informacje nt. zasobów wtórnych, które mogą w przyszłości tworzyć bazę surowcową UE.</p>

2.2. Uporządkowanie i aktualizacja danych

temat	problem	możliwe działania
złóża udokumentowane	<p>Opis sytuacji:</p> <p>PIG-PIB corocznie sporządza Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, który dostarcza informacji o udokumentowanych zasobach złóż kopalin, stanie ich zagospodarowania i wielkości wydobycia. Aktualizacja Bilansu bazuje na informacjach przekazywanych przez użytkowników złóż.</p> <p>Problem:</p> <p>Dane aktualizacyjne przekazywane PIG-PIB dotyczą jedynie złóż udokumentowanych zagospodarowanych. Złóża udokumentowane niezagospodarowane stanowią rezerwę surowcową wraz ze złożami zagospodarowanymi. Ich nieuwzględnienie w Bilansie jest równoznaczne z niedoszacowaniem rezerwy surowcowej Polski i może utrudniać wypracowanie odpowiedniej polityki surowcowej.</p> <p>Problem:</p> <p>Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce zawiera częściowo nieaktualne dane. Figurują w nim złoża, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nie są już dostępne ze względu na stan zagospodarowania przestrzennego, zostały wyeksploatowane w wyniku legalnej lub nielegalnej działalności lub eksploatacja została zaniechana, • zostały udokumentowane wraz kopalinami towarzyszącymi lub współwystępującymi (spośród pierwiastków współwystępujących tylko srebro i nikiel występujące w rudach miedzi są pozyskiwane, a ich ubytek rozliczany; w przypadku innych pierwiastków, corocznie podaje się ich zasoby pierwotnie udokumentowane), • są błędnie zlokalizowane. 	<p>Działanie 11:</p> <p>Uwzględnienie w Bilansie złóż udokumentowanych, ale niezagospodarowanych oraz systematyczne uzupełnianie tej informacji w przyszłości.</p> <p>Działanie 12:</p> <p>Uporządkowanie Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce, tj.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przyjęcie jednolitych zasad ewidencji/klasyfikacji złóż kopalin (np. w stosunku do kopalin towarzyszących), ▪ weryfikacja informacji o zasobach złóż w oparciu o jednolite kryteria waloryzacji (w połączeniu z Działaniem 5). <p>Działanie 13:</p> <p>Uporządkowanie baz danych Infogeoskarp i CBDG w taki sposób, aby powierzchnia złoża określona współrzędnymi była taka sama jak podano w dokumentacji geologicznej.</p> <p>Działanie 14:</p> <p>Wprowadzenie sformalizowanego schematu przeliczania kategorii zasobów wg klasyfikacji polskiej na kategorie zasobów wg klasyfi-</p>

	<ul style="list-style-type: none"> zostały udokumentowane w dalekiej przeszłości według nieobowiązujących standardów/ kryteriów bilansowości. <p>Ponadto można zaobserwować niekonsekwencję w przyjętych zasadach ewidencji złóż kopalin (np. sól kamienna jako kopalina towarzysząca rudom innych pierwiastków raz dokumentowana jest osobną dokumentacją geologiczną i uwzględniana w Bilansie zasobów, a innym razem nie).</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Elektroniczne bazy danych Infogeoskarb i CBDG zawierają błędne współrzędne punktów załamania granic złóż.</p> <p>Problem:</p> <p>Utrudnia to lub wręcz uniemożliwia identyfikację złóż (ponieważ wskazana lokalizacja różni się o kilkaset metrów od rzeczywistej).</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Zasoby złóż kopalin w Polsce są wciąż określane wg klasyfikacji mającej swoje źródło w klasyfikacji radzieckiej.</p> <p>Problem:</p> <p>Mimo wielu zalet tej klasyfikacji, fakt jej stosowania może stanowić czynnik zniechęcający potencjalnych inwestorów zagranicznych do zainteresowania się pracami geologicznymi i górnictwami w Polsce.</p>	<p>kacji międzynarodowych (np. CRIRSCO, JORC).</p>
<p>złoża przewidywane</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Co kilka lat PIG-PIB opracowuje Bilans perspektywicznych zasobów kopalin Polski, zawierający ewidencję obszarów, na których występują nieudokumentowane zasoby perspektywiczne i prognostyczne.</p> <p>Problem:</p> <p>W przeszłości Bilans perspektywicznych zasobów kopalin Polski nie był</p>	<p>Działanie 15:</p> <p>Aktualizacja Bilansu perspektywicznych zasobów kopalin Polski w miarę postępowania prac poszukiwawczych i rozpoznawczych.</p> <p>Działanie 16:</p> <p>Ujednolicenie metodyki prognozowania geo-</p>

	<p>sporządzany regularnie, np. w 2011 (określający stan z 2009 r.) ukazał się po 17-letniej przerwie. Oznacza to, że wyniki prac poszukiwawczych i rozpoznawczych (patrz punkt 2.1.) nie są gromadzone na bieżąco. W następstwie istnieje ryzyko, że złoża przewidywane nie zostaną objęte należytą ochroną, umożliwiającą ich wydobycie w przyszłości (np. tereny ich występowania zostaną zabudowane).</p> <p>Bazę zasobową państwa tworzą zarówno złoża udokumentowane, jak i przewidywane (prognostyczne – D1, perspektywiczne – D2, hipotetyczne – E). Niedostateczna inwentaryzacja złóż przewidywanych powoduje niedoszacowanie bazy zasobowej państwa oraz utrudnia stworzenie optymalnej polityki surowcowej.</p> <p>Problem:</p> <p>Ponadto nie istnieje jednoznaczna metodyka inwentaryzacji złóż przewidywanych. Oznacza to, że dane złożo może być zbilansowane w różny sposób w zależności od przyjętych kryteriów oraz sposobu dokumentowania. Różnorodność podejść badawczych utrudnia porównywanie poszczególnych złóż przewidywanych oraz powoduje nieścisłości w Bilansie.</p>	<p>logicznego i sposobu obliczania zasobów przewidywanych.</p>
<p>gospodarka surowcami</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Informacje nt. gospodarki surowcami mineralnymi zawarte są w:</p> <ol style="list-style-type: none"> Bilansie gospodarki surowcami mineralnymi Polski i świata, przygotowywanym przez Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN (IGSMiE PAN). Bilans zawiera dane dot. wydobycia, produkcji, importu, eksportu, zużycia, rzeczywistej konsumpcji lub zużycia pozornego; statystykach GUS, które zawierają bilanse materiałowe (tj. surowców i półproduktów); wskaźniki udziału importu i eksportu; dane nt. udziału zużycia krajowego w rozchodzie; dane nt. zużycia wybranych materiałów; dane nt. zapasów wybranych materiałów oraz dane nt. obrotu odpadami. 	<p>Działanie 17:</p> <p>Zapewnienie danych na potrzeby sporządzenia <i>Bilansu gospodarki surowcami mineralnymi Polski i świata</i> (w szczególności niezbędnych do obliczania rzeczywistej konsumpcji surowców nieenergetycznych).</p> <p>Działanie 18:</p> <p>Opracowanie sposobu określania zapotrzebowania przemysłu (popytu) na surowce w przyszłości.</p>

	<p>Problem:</p> <p>Brak informacji nt. zapasów i strat większości surowców nieenergetycznych powoduje, że w Bilansie gospodarki surowcami mineralnymi możliwe jest jedynie oszacowane ich pozornego zużycia. Określenie rzeczywistej konsumpcji jest możliwe tylko dla surowców energetycznych i nielicznych surowców nieenergetycznych.</p> <p>Problem:</p> <p>W żadnym z Bilansów i opracowań nie szacuje się kompleksowo zapotrzebowania gospodarki na surowce w przyszłości. Brak takiej informacji uniemożliwia podjęcie przez państwo działań zabezpieczających odpowiednią podaż. Istnieją jedynie pojedyncze opracowania naukowe, dot. wybranych obszarów gospodarki, np. zapotrzebowania na kruszywa w budownictwie jednorodzinym.</p> <p>Problem:</p> <p>Brakuje informacji nt. przepływów materiałowych surowców w ich całym cyklu życia (tj. od wydobycia do odzysku). Ta informacja byłaby szczególnie istotna dla polityki w zakresie surowców kluczowych, ponieważ umożliwiłaby odpowiednią optymalizację gospodarowania nimi na poszczególnych etapach cyklu życia.</p> <p>Problem:</p> <p>W dostępnych statystykach brakuje wyraźnego rozróżnienia między krajem pochodzenia surowca a krajem jego dostawy. Może to prowadzić do mylnych wniosków nt. bezpieczeństwa dostaw danego surowca do Polski, np. może się okazać, że surowiec importowany z Niemiec (a tym samym uznawany za surowiec o stabilnej podaży) jest wydobywany w państwie trzecim, np. w Chinach (w związku z czym może podlegać ograniczeniom handlowym).</p>	<p>Działanie 19:</p> <p>Zidentyfikowanie przepływów materiałowych najważniejszych surowców, w szczególności surowców kluczowych.</p> <p>Podobne działanie jest planowane na poziomie UE. Przygotowania do niego zostały rozpoczęte od studiów nad danymi, jakie są niezbędne do zidentyfikowania przepływów (Study on Data Inventory for a Raw Material System Analysis).</p> <p>Analiza Systemu Materiałowego (Material System Analysis) składa się z mapy przepływu materiałów w gospodarce (jako surowce, półprodukty lub wyroby), tj. ich wejścia do systemu (wydobycie i import), zużycia w gospodarce (produkcja, konsumpcja, eksport) oraz wyjścia z systemu (utyliczacja lub odzysk).</p> <p>Istotnym elementem analizy powinno być zidentyfikowanie kraju faktycznego pochodzenia (a nie dostawy) poszczególnych surowców pochodzących z importu.</p>
centralna baza	Opis sytuacji:	Działanie 20:

danych	<p>Utrzymywany przez PIG-PIB system MIDAS jest zestawieniem danych nt. surowców mineralnych. System oferuje dostęp do trzech grup informacji: złoża, obszary górnicze i koncesje, gospodarka surowcami. Ponadto trwają prace nad wprowadzeniem systemu Geoinfonet (zgodnie ze znowelizowaną ustawą p.g.g.).</p> <p>Problem:</p> <p>System MIDAS nie zawiera wszystkich danych uwzględnionych w ww. dokumentach (tj. Bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce, Bilansie perspektywicznych zasobów kopalin Polski, Bilansie gospodarki surowcami mineralnymi Polski i świata, statystykach GUS).</p> <p>Jak przedstawiono powyżej, poszczególne dane pozyskuje i przetwarza wiele różnych instytucji. Często powstają one w oparciu o inną metodykę (np. w przypadku odpadów), co utrudnia korzystanie z nich, w tym ich przetwarzanie i agregację.</p>	<p>Stworzenie centralnej bazy danych, która:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gromadzi informacje nt. surowców pierwotnych, wtórnych, substytutów, możliwości/ zasad importu, przepływów handlowych surowców w jednym miejscu, • umożliwia przetwarzanie, porównywanie i agregację poszczególnych danych (tzn. zawiera dane zebrane w oparciu o jednolitą metodykę). <p>Centralna baza danych powinna być aktualizowana na bieżąco.</p>
wartość zasobów	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Przygotowany w 2001 przez PIG-PIB dokument pt. „Opracowanie rejestru informacji geologicznej o złożach kopalin w Polsce, katalogowanie opracowań w Centralnej Bazie Danych Geologicznych (CBDG) oraz dokonanie wyceny zasobów mineralnych” miał charakter jednorazowy. Ponadto w ww. opracowaniu wyceniono złoża z punktu widzenia wartości rynkowej a nie metodyki zalecanej do stosowania w statystyce narodowej. Można przyjąć, że wartość rynkowa złoża to skapitalizowane zyski z jego eksploatacji pomniejszone o poniesione wydatki inwestycyjne (na rozpoznanie złoża, wydobycie, etc.).</p> <p>Problem:</p> <p>Polityka surowcowa prowadzona wyłącznie w oparciu o jakościowe (tj. jakie zasoby) i ilościowe (tj. ile zasobów) informacje o zasobach nie jest optymalna. Powinna ona również regularnie uwzględniać aspekt wartościowy (tj. ile warte są zasoby). Jednak szacowanie wartości kopalin wg zasad rynkowych jest równoznaczne z założeniem, że pierwotna wycena zasobów niewydoby-</p>	<p>Działanie 21:</p> <p>Opracowanie metodyki wyceny zasobów na potrzeby statystyki narodowej.</p> <p>Wskazane jest uczestnictwo ekspertów polskich w dorocznych posiedzeniach nieformalnej grupy „London Group on Environmental Accounting”, która dostarcza znaczącego wkładu merytorycznego do dyskusji nad wyceną złóż na potrzeby statystyk narodowych.</p> <p>Należy przy tym zauważyć, że wyceniane powinny być zarówno złoża eksploatowane, jak i nieeksploatowane i sztuczne.</p> <p>Trzeba także rozróżnić pojęcie wartości rudy w złożu oraz wartości złoża, na którą składa się m.in. stopień rozpoznania, udostępnienia, lokalizacji (tj. wartość złoża to wartość ekono-</p>

	<p>tych wynosi zero. Oznacza to, że dopiero wydobyta kopalina ma wartość (rynkową). Może to doprowadzić do nie zrównoważonego gospodarowania zasobami, które opiera się na rabunkowej eksploatacji. Ponadto niewycenienie kopalin (niewydobytych) uniemożliwia ich uwzględnienie w rachunkach narodowych, co prowadzi do niedoszacowania bogactwa państwa. Następstwem obecnej sytuacji jest również brak możliwości kupna złoża (możliwe jest jedynie kupno wydobytego surowca). Nabycie złoża mogłoby stanowić lokatę kapitału. Brak wyceny wartości zasobów jest również problematyczny w kontekście ustalania opłaty za użytkowanie górnicze. Przedsiębiorcy wydobywający kopalinę, która jest objęta własnością górniczą, zgodnie z p.g.g. muszą zawrzeć umowę na użytkowanie górnicze ze Skarbem Państwa. Istotnym elementem umowy jest ustalenie, w jaki sposób będzie ustanawiane wynagrodzenie z tytułu użytkowania górniczego. MŚ zaproponowało sposób obliczania tej opłaty, jednak nie ma on charakteru wiążącego. Zgodnie z zaleceniami MŚ, opłata z tytułu użytkowania górniczego powinna składać się z opłaty stałej (zależnej od wartości złoża) oraz opłaty zmiennej (zależnej od opłaty eksploatacyjnej za dany rok oraz rodzaju wydobywanej kopaliny). Zaproponowana przez MŚ metodyka jest problematyczna głównie z tego względu, że nie wiadomo, w oparciu o jakie kryteria ma być ustalana wartość konkretnego złoża.</p>	<p>miczna, która może się zmieniać).</p>
--	---	--

3. Gospodarowanie zasobami złóż kopalin

3.1. Ochrona złóż

temat	problem	możliwe działania
<p>definicja ochrony złóż</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Pojęcie ochrony złóż nie zostało normatywnie zdefiniowane w prawie polskim.</p> <p>W szerokim rozumieniu zwyczajowo przyjmuje się, że ochrona złóż obejmuje trzy aspekty:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Racjonalną gospodarkę złożem (regulowaną w Prawie geologicznym i górniczym: p.g.g. - Dz.U. 2011 nr 163 poz. 981). 2. Likwidację terenu górniczego (regulowaną w p.g.g.). 3. Zapewnienie dostępności terenów, gdzie znajdują się złoża (regulowane w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym u.p.z.p. - Dz.U. 2015 poz. 199). <p>Do wszystkich ww. aspektów odnoszą się także wybrane przepisy Prawa ochrony środowiska (p.o.ś. - Dz.U. 2013 poz. 1232).</p> <p>Problem:</p> <p>Brak prawnej definicji ochrony złóż jest jednoznaczny z dowolnością interpretacji tego pojęcia. Następstwem jest niekonsekwentna polityka w zakresie ochrony złóż, tj. wykładnia tego pojęcia często dopasowywana jest do aktualnych okoliczności w taki sposób, by zmaksymalizować realizację bieżących potrzeb. Brak jest długofalowej strategii w zakresie ochrony złóż.</p> <p>Problem:</p> <p>Mnogość aktów prawnych, w których umieszczono regulacje dot. ochrony złóż, utrudnia korzystanie z przepisów.</p>	<p>Działanie 22:</p> <p>Jednolite prawne zdefiniowanie pojęcia ochrony złóż.</p> <p>Działanie 23:</p> <p>W przypadku przyjęcia szerokiej definicji ochrony złóż, umieszczenie wszystkich regulacji w jednym akcie prawnym.</p>

<p>ochrona złóż uformowanych przez człowieka i przewidywanych</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W żadnych obowiązujących obecnie przepisach prawnych ochroną nie objęto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Złóż uformowanych przez człowieka. P.g.g. odnosi się tylko do naturalnych nagromadzeń minerałów, skał i innych substancji, których wydobycie może przynieść korzyść gospodarczą. Złóża uformowane przez człowieka nie są również obiektem zainteresowania żadnych organów nadzoru (np. górniczego). 2. Złóż przewidywanych (prognostycznych, perspektywicznych, hipotetycznych).² P.g.g. nie umożliwia ochrony terenów występowania złóż przewidywanych, a jedynie udokumentowanych. U.p.z.p. przewiduje zapewnienie ochrony złóż strategicznych w ramach k.p.z.k.. Do złóż strategicznych zaliczać się będzie jednak prawdopodobnie tylko część złóż prognostycznych. <p>Problem:</p> <p>Złóża przewidywane i uformowane przez człowieka stanowią istotne źródło surowców mineralnych. Jeśli nie będą chronione, mogą zostać bezpowrotnie utracone na rzecz innych niż wydobycie rodzajów zagospodarowania przestrzennego.</p> <p>Ponadto dokumentowanie złóż, które wymaga nakładów finansowych i czasu, bez jednoczesnego zagwarantowania ich późniejszej ochrony jest nieoptymalne z ekonomicznego punktu widzenia.</p>	<p>Działanie 24:</p> <p>Opracowanie i wdrożenie regulacji prawnych umożliwiających ochronę złóż przewidywanych i uformowanych przez człowieka, np. poprzez zapewnienie uwzględnienia tych złóż w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (m.p.z.p.) i planie zagospodarowania przestrzennego województwa (p.z.p.w.). Można jednocześnie rozważyć uznanie części tych złóż za strategiczne.</p>
<p>ochrona złóż udokumentowanych</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Zgodnie z u.p.z.p, gmina sporządza projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (s.u.k.z.p.). S.u.k.z.p. uwzględnia „uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin” (art. 10 ust. 1 pkt 11 u.p.z.p.). Jednak w żadnym akcie</p>	

² Złóża przewidywane kategoryzuje się jako prognostyczne (D1), perspektywiczne (D2) i hipotetyczne (E) w zależności od stopnia rozpoznania. Najwyższy stopień rozpoznania to A (błąd oszacowania średnich wartości parametrów złoża i zasobów < 10%), a najniższy to E.

	<p>prawnym nie określono, jakiego rodzaju są to uwarunkowania.</p> <p>Problem:</p> <p>Ze względu na brak uregulowań prawnych uszczegóławiających „uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin”, praktyczne zastosowanie ww. przepisu u.p.z.p. w jednoznaczny sposób jest niemożliwe.</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Zgodnie z przepisami, udokumentowane złoża kopalin w celu ich ochrony ujawnia się w s.u.k.z.p., m.p.z.p. oraz p.z.p.w.. W terminie do 2 lat od dnia zatwierdzenia dokumentacji geologicznej obszar udokumentowanego złoża kopaliny powinien być obowiązkowo wprowadzony do s.u.k.z.p. na koszt gminy (art. 95 p.g.g.).</p> <p>Zgodnie z p.g.g. (art. 96 i 208), w przypadku braku przestrzegania przez gminę terminu 2 lat na wprowadzenie obszaru udokumentowanych złóż do s.u.k.z.p., zostaje on wprowadzony do studium przez właściwego wojewodę, który wydaje w tej sprawie zarządzenie zastępcze. Wydanie zarządzenia zastępczego stanowi obowiązek (a nie uprawnienie) wojewody, w związku z czym za jego brak w pewnych przypadkach grożą mu kary.</p> <p>Zgodnie z u.p.z.p. (art. 12 ust. 3), jeżeli gmina nie uchwaliła studium, nie przystąpiła do jego zmiany lub nie określiła w nim obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego, wojewoda wzywa gminę do uchwalenia studium lub jego zmiany w określonym terminie. Po bezskutecznym upływie tego terminu, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze. Podczas gdy zaniechanie gminy dotyczy studium, zarządzenie zastępcze wojewody wydawane jest w sprawie sporządzenia lub zmiany m.p.z.p.</p> <p>Zgodnie z art. 9 ust. 5 u.p.z.p., s.u.k.z.p. – w odróżnieniu od m.p.z.p. – nie jest aktem prawa miejscowego. W związku z tym także zarządzenia zastępcze wprowadzające udokumentowane złoża kopalin do studium nie będą mieć takiego charakteru.</p> <p>Ponadto na podstawie przepisów p.g.g. (w odróżnieniu od u.p.z.p.):</p>	<p>Działanie 25:</p> <p>Prawne uszczegółowienie „uwarunkowań wynikających z występowania udokumentowanych złóż kopalin”, jakie powinny zostać uwzględnione przy sporządzaniu projektu s.u.k.z.p..</p>
--	--	---

- nie ma możliwości wezwania gminy przez wojewodę do podjęcia uchwały w określonym terminie,
- nie ma terminu, w którym wojewoda ma obowiązek wydać zarządzenie zastępcze wprowadzające do studium obszary udokumentowanych złóż kopalin,
- wojewoda może wydać zarządzenie zastępcze jedynie w części dotyczącej uwarunkowań; nie może natomiast ingerować w kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy.

Problem:

Okres 2 lat przeznaczony na uwzględnienie przez gminę udokumentowanych złóż kopalin w s.u.k.z.p. jest zbyt długi. W tym czasie tereny występowania złóż mogą zostać zajęte przez konkurencyjne inwestycje (np. infrastrukturalne) lub objęte różnymi formami ochrony przyrody. Problematyczne jest również rozdrobnienie własności nieruchomości gruntowych na terenie złóż, czego następstwem jest konieczność negocjacji i zawierania wielu umów wykupu terenu pod eksploatację. Brak zgody na sprzedaż gruntu często uniemożliwia racjonalne gospodarowanie dużymi złożami. Pochodną tego problemu jest także spekulacyjny wykup gruntów na terenach złóż.

Problem:

W przypadku niewprowadzenia przez gminę obszarów złóż udokumentowanych do s.u.k.z.p., wojewoda podejmuje działania w oparciu o p.g.g. Procedury wydawania zarządzenia zastępczego przez wojewodę, która została opisane w przepisach p.g.g. i u.p.z.p.:

1. Są odmienne, tj. w przypadku p.g.g. wojewoda jest niejako karany za beczynność gminy poprzez nałożenie na niego obowiązku do wydania zarządzenia zastępczego (bez możliwości uprzedniego wezwania gminy do uwzględnienia udokumentowanych złóż kopalin w s.u.k.z.p.). W p.g.g. nie przewidziano ponadto terminu na wydanie zarządzenia zastępczego przez wojewodę.
2. Rezultują różnymi skutkami, tj. w szczególności zastosowanie procedury

Działanie 26:

Rozważenie skrócenia okresu czasu, jaki przysługuje gminie na wprowadzenie do s.u.k.z.p. informacji o złożach udokumentowanych.

Działanie 27:

Ujednolicenie procedur (aktualnie regulowanych w p.g.g. i u.p.z.p.) dot. wydawania zarządzeń zastępczych przez wojewodę w przypadku niewprowadzenia przez gminę informacji o udokumentowanych złożach kopalin do s.u.k.z.p.

	<p>wydania zarządzenia zastępczego przez wojewodę na podstawie p.g.g. prowadzi do uwzględnienia obszarów udokumentowanych złóż w s.u.k.z.p., które nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast jej zastosowanie na podstawie u.p.z.p. prowadzi do ich uwzględnienia w m.p.z.p., który jest aktem prawa miejscowego.</p> <p>Problem:</p> <p>Znane są przypadki, w których s.u.k.z.p. i m.p.z.p. co prawda ujmują udokumentowane złoża na podstawie nadesłanych kopii decyzji dotyczących zatwierdzenia informacji geologicznej, ale nie uwzględniają złóż wykazanych w Bilansie zasobów złóż kopalin, w szczególności głębokich złóż udokumentowanych przed 1994.</p> <p>Problem:</p> <p>Należy także zaznaczyć, że z uwzględnienia złoża w m.p.z.p. nie wynika obowiązek przeznaczenia tego terenu pod wydobywanie kopaliny, ponieważ o sposobie wykorzystania nieruchomości na danym terenie decyduje ostatecznie gmina, która jest jej gospodarzem.</p>	<p>Działanie 28:</p> <p>Stworzenie podstawy prawnej nakładającej obowiązek uzupełniania s.u.k.z.p. i m.p.z.p. o informacje zawarte w Bilansie zasobów złóż kopalin, w szczególności dot. głębokich złóż udokumentowanych przed 1994.</p> <p>Działanie 29:</p> <p>Uregulowanie prawne następstw, jakie ma umieszczenie złóż udokumentowanych w m.p.z.p.. Można np. przeanalizować zasadność wprowadzenia prawnego obowiązku podstawowego przeznaczenia tego terenu pod wydobywanie kopaliny oraz przymusowego wyłączenia na godziwych warunkach (np. na wzór specustawy drogowej).</p>
<p>zagospodarowanie przestrzenne</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Projekt m.p.z.p., który gmina sporządza na podstawie s.u.k.z.p., jest uzgadniany m.in. z zarządem powiatu i województwa (art. 17 pkt 6b u.p.z.p.). Wśród instytucji uzgadniających nie uwzględnia się natomiast Ministra Środowiska.</p> <p>Problem:</p> <p>Brak jest centralnej koordynacji projektu m.p.z.p.. Mimo bycia organem administracji geologicznej, Minister Środowiska pozbawiony jest narzędzi umożliwiających wpływ na m.p.z.p..</p>	<p>Działanie 30:</p> <p>Prawne uwzględnienie ministra ds. środowiska – jako najwyższego organu administracji geologicznej – wśród instytucji uzgadniających m.p.z.p..</p> <p>Działanie 31:</p> <p>Bardziej szczegółowe określenie w przepisach procedury uzgodnienia projektów s.u.k.z.p. i m.p.z.p. w celu zapobieżenia zbyt dużej autonomii gminy.</p>

	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Projekty s.u.k.z.k.p. i m.p.z.p. mogą zostać przez gminę uznane za uzgodnione w przypadku, gdy organy uzgadniające (wymienione w art. 11 pkt 6 i art. 17 pkt 6 u.p.z.p.) nie określą warunków, na jakich uzgodnienie może nastąpić (art. 24 pkt 2 u.p.z.p.).</p> <p>Problem:</p> <p>Brak sprecyzowania tych warunków w przepisach jest podstawą do odrzucenia przez gminę zastrzeżeń organów uzgadniających. Oznacza to dużą dowolność gminy w podejmowaniu decyzji o zagospodarowaniu przestrzennym. Często konkretne decyzje dotyczące złóż o znaczeniu strategicznym są podejmowane na poziomie gminy. Ogranicza to bezpośrednio możliwość rozporządzania przez Skarb Państwa swoją własnością, jaką są kopaliny.</p> <p>Problem:</p> <p>Mocna ustrojowa pozycja gmin i nieadekwatne kompetencje innych jednostek administracji publicznej powodują, że interesy lokalne lub grupowe (które są nierządkiem sprzeczne z interesem publicznym) mogą decydować o zagospodarowaniu przestrzennym. Jednocześnie gminy nie zostały wyposażone w instrumenty, które umożliwiłyby pełną realizację zadań przekazanych w oparciu o zasadę subsydiarności.</p> <p>Problem:</p> <p>Zdarza się, że w m.p.z.p. gmina przeznaczona teren na cele przyszłych inwestycji, ale przez kolejne lata nie prowadzi na nich żadnych działań. Powoduje to blokowanie konkurencyjnych inwestycji, w tym górniczych.</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Sporządzenie m.p.z.p. jest obowiązkowe tylko wtedy, gdy wymagają tego przepisy odrębne (art. 14 ust. 7 u.p.z.p.). M.p.z.p. obejmują obecnie niecałe 30% powierzchni kraju, a procedura ich tworzenia jest długotrwała i kosz-</p>	<p>Działanie 32:</p> <p>Analiza możliwości wprowadzenia podatku dla gminy w sytuacji, gdy w m.p.z.p. przeznaczyła ona teren na cel przyszłej inwestycji, lecz przez dłuższy okres czasu nie podjęła na nim zamierzonych działań.</p> <p>Działanie 33:</p> <p>Prawne uregulowanie obowiązku systematycznego wnioskowania o umieszczanie złóż przewidywanych w m.p.z.p..</p> <p>Działanie 34:</p> <p>Wprowadzenie do obowiązującego systemu prawnego (np. do p.o.ś., p.g.g.) takich „przepisów odrębnych”, które nakładałyby obowiązek sporządzenia m.p.z.p. dla terenów, na których znajdują się złoża strategiczne (w połączeniu z Działaniem 39).</p> <p>Działanie 35:</p> <p>Podjęcie decyzji o wyznaczeniu nowych obszarów Natura 2000 lub o zmianie przeznaczenia tych dotychczas wyznaczonych, należy każdorazowo przeprowadzać dogłębną analizę alternatywnych możliwości użytkowania danego terenu (tj. zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju wyważyć straty i korzyści środowiskowe, ekonomiczne i społeczne wynikające z danego zagospodarowania).</p> <p>Dobre praktyki dot. możliwości pogodzenia wydobycia surowców nieenergetycznych</p>
--	---	---

towna, co dodatkowo spowalnia proces pokrywania kraju m.p.z.p..

Problem:

Niski poziom pokrycia kraju przez m.p.z.p. przekłada się na ograniczenia w ochronie złóż kopalin.

Opis sytuacji:

42% obszaru Polski jest objęte różnymi formami ochrony przyrody (tj. Natura 2000, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe i narodowe, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody). W krajach skandynawskich odsetek ten wynosi maksymalnie 15%. Sieć Natura 2000 jest centralnym filarem unijnej polityki na rzecz bioróżnorodności oraz największym na świecie skoordynowanym działaniem służącym ochronie przyrody. Obecnie w Polsce obszar Natura 2000 stanowi prawie 20% powierzchni lądowej kraju.

Problem:

Objęcie danego obszaru ochroną w ramach sieci Natura 2000 jest problematyczne w kontekście możliwości prowadzenia na nim prac geologicznych i górniczych. Nie wyklucza go ono automatycznie z działalności geologicznej i górniczej, jednak unijna procedura, która służy rozwiązywaniu ewentualnych konfliktów interesów pomiędzy ochroną przyrody w ramach Natura 2000 oraz planowanymi na tym samym obszarze projektami poszukiwawczymi i wydobywczymi, jest skomplikowana.

Opis sytuacji:

Zgodnie z Ustawą o kształtowaniu ustroju rolnego z dn. 5 sierpnia 2015 r., jeżeli wskutek przeniesienia własności nieruchomości rolnej albo jej części miałby nastąpić podział gospodarstwa rolnego, przeniesienie własności nieruchomości rolnej albo jej części może nastąpić jedynie w kilku opisanych w ustawie przypadkach, co w rzeczywistości uniemożliwia zakup nieruchomości rolnej na cele inne niż rolne (w tym przemysłowe).

i programu Natura 2000 zostały opracowane w dokumencie Komisji Europejskiej pn. *Guidance document on Non-Energy Extractive Industries and Natura 2000*. Należy przełożyć je na język polski i promować wśród interesariuszy.

Działanie 36:

Analiza możliwości wprowadzenia wyjątków do Ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, które umożliwiłyby sprzedaż gruntów rolnych przedsiębiorcom lub przymusowe wywłaszczenie rolników na godziwych warunkach.

	<p>Problem:</p> <p>Podczas gdy ustawa miała przede wszystkim zapobiec nabywaniu gruntów rolnych przez cudzoziemców, będzie ona miała potencjalnie negatywne skutki dla działalności geologicznej i górniczej. Zgodnie z ustawą, grunt nie będzie mógł zostać kupiony przez przedsiębiorcę. Jedynie w przypadku gdy cała nieruchomości – działka rolna – jest przeznaczona w m.p.z.p. na cele przemysłowe, przedsiębiorca ma możliwość zakupu jej i prowadzenia na niej działalności gospodarczej, np. wydobywczej. Natomiast jeśli w m.p.z.p. dana nieruchomości (działka gruntu) jest tylko częściowo przeznaczona pod wydobycie surowców, brak możliwości nabycia własności przez przedsiębiorcę będzie uniemożliwiało złożenie kompletnego wniosku o udzielenie koncesji. Prawo własności ogranicza w tym przypadku sposób wykorzystania gruntu.</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Niektóre obszary złóż kopalin mogą zostać objęte decyzjami wydawanymi na mocy tzw. specustaw. Specyfiką tych regulacji jest to, że zawierają przepisy wykluczające stosowanie przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.</p> <p>Problem:</p> <p>Decyzje wydawane na mocy tzw. specustaw mogą utrudnić lub uniemożliwić ochronę złóż kopalin. Nawet jeśli w dokumentach planistycznych uwzględniono udokumentowane złoża kopalin i nakazano ich ochronę, ta ochrona może być anulowana na mocy specustawy.</p>	<p>Działanie 37:</p> <p>Analiza możliwości wprowadzenia wyjątków do tzw. specustaw, które uniemożliwiłyby zabudowę terenów złóż kopalin.</p>
wykaz złóż strategicznych	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, uwzględniając wytyczne zawarte w rządowych dokumentach strategicznych, jest odpowiedzialny za sporządzenie koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, tj. k.p.z.k. (art. 47 u.p.z.p.).</p> <p>Plan działań służący realizacji KPZK 2030 został przyjęty przez Radę Mi-</p>	<p>Działanie 38:</p> <p>Prawne zdefiniowanie pojęcia złóż strategicznych lub określenie przesłanek kwalifikujących to pojęcie.</p> <p>Należy przy tym rozważyć wprowadzenie zróżnicowania na różne klasy/ kategorie złóż</p>

nistrów w dn. 4 czerwca 2013 r. KPZK 2030 zawiera wytyczne dotyczące stworzenia wykazu złóż strategicznych dla gospodarki państwa. Złóża strategiczne mają być następnie włączone do tzw. obszarów funkcjonalnych, dla których opracowywane będą dedykowane działania rozwojowe i ochronne.

Prace nad wykazem złóż strategicznych zostały podjęte przez Grupę roboczą ds. złóż, działającą w ramach Zespołu ds. wymiaru terytorialnego, ładu przestrzennego i krajowej polityki miejskiej Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju. W jej skład weszli przedstawiciele byłego Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz MS (koordynacja).

Celem grupy roboczej było, w pierwszym etapie, przygotowanie projektu kryteriów zaliczania złóż kopalin do zasobów strategicznych. W oparciu o nie w drugim etapie został przygotowany projekt wykazu złóż strategicznych (zarówno surowców energetycznych, jak i nieenergetycznych).

Problem:

Pojęcie „kopalin strategicznych” (lub przesłanek decydujących o zaliczeniu danej kopaliny do kopalin strategicznych) nie zostało dotychczas jednoznacznie określone w żadnym akcie prawnym.

K.p.z.k. nie jest aktem prawnym powszechnie obowiązującym, jednak wywiera istotny wpływ na akty prawa miejscowego, które są aktami prawnymi powszechnie obowiązującymi. Brak jednoznacznej definicji „kopalin strategicznych” może powodować niespójności w kreowaniu polityki przestrzennej przez organy administracji samorządowej.

Problem:

W odniesieniu do kopalin, osiągnięcie celów KPZK 2030 wyznaczono na III etap realizacji, jednak bez wskazywania ścisłej daty. Brak jednoznacznego określenia terminów prowadzi do opieszałości we wdrażaniu KPZK 2030.

Dla Rady Ministrów, która corocznie dokonuje ewaluacji procesu realizacji KPZK 2030, dynamika i skuteczność wdrażania nie są priorytetem.

strategicznych (np. wymagające najwyższej, wysokiej i zwykłej ochrony).

Działanie 39:

Stworzenie odrębnego reżimu prawnego dla strategicznych złóż kopalin w celu zapewnienia ich należytej ochrony, w tym:

- 1) wprowadzenie obowiązku sporządzania (lub odpowiedniej zmiany) m.p.z.p. dla terenów, na których znajdują się złoża kopalin strategicznych (w połączeniu z Działaniem 34);
- 2) określenie terminu przysługującego gminie na sporządzenie (lub odpowiednią zmianę) m.p.z.p. dla terenów, na których znajdują się złoża strategiczne; a także następstw prawnych niedochowania tego terminu;
- 3) prawne zagwarantowanie możliwości przyszłej eksploatacji złóż strategicznych (w zależności od klasy/ kategorii ochrony, np. poprzez wprowadzenie przez m.p.z.p. zakazu zabudowy terenów, gdzie znajdują się złoża strategiczne; lub poprzez umożliwienie zabudowy tych terenów tylko po spełnieniu określonych wymagań; lub poprzez przymusowe wywłaszczenie albo dzierżawę);
- 4) prawne uregulowanie rekompensat za uznanie danych złóż za strategiczne (zarówno dla właścicieli gruntów, jak i dla gminy, która także może ponosić negatywne konsekwencje wyłączenia danego terenu z możliwości decydowania o jego przeznaczeniu).

	<p>Problem:</p> <p>Tworzenie obszarów funkcjonalnych jest stosunkowo nowym instrumentem w zakresie planowania przestrzennego (wprowadzonym w 2014 r., Dz.U. 2014 poz. 379).</p> <p>W związku z tym w chwili obecnej trudno ocenić jego skuteczność. Jednak ze względu na fakt, że wprowadzanie obszarów funkcjonalnych wymaga szerokich uzgodnień, istnieje niebezpieczeństwo, że nie będzie on gwarantował ochrony złóż strategicznych.</p>	<p>Uznawanie złóż kopalin strategicznych za obszary funkcjonalne może być traktowane jako uzupełniający, ale nie jedyny mechanizm ochrony.</p> <p>Działanie 40:</p> <p>Stworzenie wykazu złóż strategicznych, aby jak najszybciej umożliwić ich ochronę.</p> <p>Przy sporządzaniu wykazu złóż strategicznych w szczególności warto zwrócić uwagę na procedurę tworzenia Planu surowcowego Austrii z 2006 r. (<i>Austrian Mineral Resources Plan</i>), który został uznany przez Komisję Europejską za wzorcowy pod względem rozwiązań dla zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z jego założeniami, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw surowców jest obowiązkiem przemysłu wydobywczego. Jednak sektor publiczny jest odpowiedzialny za dostarczenie podstawowych danych przestrzennych oraz informacji, które to umożliwiają. Celem Planu było wykonanie tego typu „pracy u podstaw”. Podstawowe etapy przygotowania Planu obejmowały:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Systematyczną i obiektywną identyfikację potencjalnych stref występowania surowców. ▪ Porównawczą ocenę konkurencyjnych możliwości zagospodarowania przestrzennego (w celu uniknięcia konfliktów interesów związanych z wydobyciem). ▪ Uwzględnienie stref ochrony złóż w dokumentach planowania przestrzennego. <p>Prace nad Planem były ukierunkowane na</p>
--	---	--

		<p>osiągnięcie porozumienia między rządem federalnym a krajami związkowymi (landami) w perspektywie długoterminowej. Największe wyzwanie stanowiło opracowanie klarownych kryteriów dla wyznaczenia złóż wartych ochrony. Opracowano specyficzne metody ewaluacji dla poszczególnych grup surowców mineralnych: surowców budowlanych, surowców przemysłowych i rud metali.</p> <p>Ponieważ wiedza o występowaniu surowców mineralnych jest nieustannie poszerzana, konieczne będzie powtarzanie ewaluacji w regularnych odstępach czasu. Oznacza to, że plany zagospodarowania przestrzennego muszą być na bieżąco aktualizowane. Plan surowcowy Austrii jest więc „pracą w toku”.</p> <p>Przykładem analogicznych prac na poziomie UE jest projekt Minatura 2020, który będzie realizowany w latach 2015-2017. Jego celem jest przygotowanie koncepcji oraz metodologii definiowania i ochrony złóż kopalin o znaczeniu strategicznym dla gospodarki UE. Rezultaty projektu zostaną ujęte w postaci zharmonizowanej regulacji, wytycznych lub polityki ramowej. W projekcie uczestniczy partner z Polski, tj. IGSMiE PAN.</p>
<p>inwestycje celu publicznego</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Ministrowie i centralne organy administracji rządowej przygotowują programy służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i występują do marszałka danego województwa z wnioskiem o wprowadzenie programu do planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 48 i 49 u.p.z.p.).</p>	<p>Działanie 41:</p> <p>Uznanie przynajmniej części inwestycji związanych ze złożami kopalin za inwestycje celu publicznego na poziomie centralnym.</p>

	<p>Problem:</p> <p>Złoża kopalin zwyczajowo nie są wymieniane w tego typu programach.</p>	
status własności	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 p.g.g. złoża węglowodorów, węgla kamiennego, metanu występującego jako kopalina towarzysząca, węgla brunatnego, rud metali z wyjątkiem darniowych rud żelaza, metali w stanie rodzimym, rud pierwiastków promieniotwórczych, siarki rodzimej, soli kamiennej, soli potasowej, soli potasowo-magnezowej, gipsu i anhydrytu, kamieni szlachetnych, bez względu na miejsce ich występowania, są objęte własnością górnictw. Własnością górnictw są objęte także złoża wód leczniczych, wód termalnych i solanek. Zgodnie z art. 10 ust. 3 p.g.g. złoża kopalin niewymienionych w ust. 1 i 2 p.g.g. są objęte prawem własności nieruchomości gruntowej.</p> <p>Problem:</p> <p>W prawie istnieje luka dotycząca regulacji własności surowców ulokowanych poza własnością gruntową, a nie objętych własnością Skarbu Państwa (np. bursztyn oraz piasek i żwir morski). Może to powodować ich rabunkową eksploatację, a ponadto ma wpływ na obniżenie wpływów do budżetu państwa.</p>	<p>Działanie 42:</p> <p>Uregulowanie statusu własnościowego surowców nieobjętych prawem własności gruntowej ani Skarbu Państwa.</p>
surowce krytyczne, kluczowe, strategiczne i deficytowe	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Termin „surowce krytyczne” powstał w Stanach Zjednoczonych. Zgodnie z definicją wprowadzoną w 2008 r. przez Komitet ds. Kopaliny Krytycznych dla Gospodarki Stanów Zjednoczonych (<i>Committee on Critical Mineral Impacts on the US Economy</i>), a przejętą przez kraje UE, surowce krytyczne to takie, które są narażone na ryzyko przerwania dostaw, a które jednocześnie mają duże znaczenie dla gospodarki.</p> <p>Przez niektórych autorów termin „surowce krytyczne” stosowany jest w stosunku do surowców, dla których brak jest źródeł pierwotnych i wtórnych w kraju. W odniesieniu do surowców, dla których istnieją źródła</p>	<p>Działanie 43:</p> <p>Opracowanie i umieszczenie w przepisach prawnych ogólnie obowiązującego słowniczka pojęciowego dot. surowców krytycznych, strategicznych, kluczowych i deficytowych.</p>

	<p>pierwotne i wtórne w obrębie UE, ale zapotrzebowanie na nie pokrywane jest w dużej części importem spoza UE, właściwym według niektórych autorów wydaje się termin: surowce deficytowe.</p> <p>Przyjmuje się ponadto, że surowce „strategiczne” to materiały do zastosowań wojskowych oraz służące do zabezpieczenia obronności kraju.</p> <p>Problem:</p> <p>Brak jednolitych definicji surowców krytycznych, kluczowych, strategicznych i deficytowych komplikuje dyskusję na ich temat oraz utrudnia podjęcie kroków służących opracowaniu odpowiedniej polityki w ich zakresie.</p>	
--	---	--

3.2. Wydobycie surowców

temat	opis sytuacji i problem	możliwe działania
plany eksploatacji złóż	<p>Opis sytuacji:</p> <p>K.p.z.k. przewiduje sporządzenie przez ministra właściwego ds. gospodarki planów eksploatacji złóż, uwzględniających potrzeby bieżącego i przyszłego rozwoju kraju oraz potrzebę zachowania środowiska dla przyszłych pokoleń w możliwe jak najmniej przekształconej postaci. Plany te mają stanowić podstawę wykorzystania złóż zgodnie z ich wartością użytkową.</p> <p>Problem:</p> <p>Dotychczas nie podjęte zostały działania zmierzające do opracowania planów eksploatacji złóż. Uniemożliwia to strategiczne gospodarowanie nimi.</p> <p>Problem:</p> <p>Wobec braku planów zagospodarowania złóż, a także informacji nt. zapotrzebowania na surowce przez gospodarkę, niemożliwe jest racjonalne planowanie zapasów przez Agencję Rezerw Materiałowych.</p>	<p>Działanie 44:</p> <p>Sporządzenie planów eksploatacji złóż poszczególnych kopalni i ich regularna aktualizacja w przyszłości.</p> <p>Działanie 45:</p> <p>Uwzględnianie planów eksploatacji złóż przy planowaniu gospodarowania rezerwami strategicznymi surowców przez Agencję Rezerw Materiałowych.</p>
prawo własności do złoża	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Właścicielem złóż objętych własnością górnictw (zgodnie z art. 10 ust. 1 i ust. 2) jest Skarb Państwa. Właścicielem pozostałych złóż jest właściciel nieruchomości gruntowej, w obrębie której one występują. Podczas gdy granice nieruchomości gruntowej na powierzchni ziemi mogą być jednoznacznie wskazane, nie jest jasne, jak głęboko „w pionie” sięga prawo własności nieruchomości gruntowej, a tym samym prawo własności do złoża. Ograniczenie prawa własności określają ustawy i klauzule generalne, takie jak zasady współżycia społecznego i społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa.</p>	<p>Działanie 46:</p> <p>Prawne jednoznaczne uregulowanie kwestii głębokości, do jakiej właścicielowi gruntu przysługuje prawo własności złoża (w przypadku kopalni nieobjętych własnością górnictw).</p>

	<p>Problem:</p> <p>Istniejące sytuacja prawna umożliwia elastyczne podejście do kwestii własności złóż kopalin nieobjętych własnością Skarbu Państwa. Może ono być zarzewiem konfliktów między właścicielem gruntu a Skarbem Państwa, który jest właścicielem złóż położonych poniżej – w głąb ziemi – granicy własności gruntowej.</p>	
<p>polityka koncesyjna</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Mimo nowelizacji p.g.g., której dokonano w 2011 r., wiele elementów polityki koncesyjnej wciąż utrudnia zaangażowanie sektora prywatnego w prace geologiczne i górnicze, w szczególności z następujących powodów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ w praktyce od odkrycia złóż do rozpoczęcia właściwej produkcji często mija 8-10 lat, ▪ koncesja reguluje wykonanie prac i robót geologicznych w sposób mało elastyczny (np. gdy po wykonaniu kilku otworów wiertniczych okazuje się, że lokalizację pozostałych należy zweryfikować, konieczny jest wniosek o zmianę koncesji i nowy projekt robót geologicznych), ▪ proces uzyskiwania dostępu do informacji geologicznej jest skomplikowany (obowiązujące przepisy powodują, że autor projektu nie ma pewności, czy wykorzystuje dane legalnie czy nie oraz czy nieprzedstawienie pewnych danych spowoduje podważenie sposobu wyznaczenia obszarów badań i metodyki poszukiwawczej) i kosztowny , ▪ brak jest specjalnych procedur dla inwestorów, którzy podejmowali by prace w obszarze rozpoznawania i wydobywania złóż strategicznych/ surowców kluczowych <p>Problem:</p> <p>Istniejąca polityka koncesyjna nie sprzyja działalności firm prywatnych, ponieważ stwarza warunki, w których rozpoznawanie i wydobywanie kopalin wymaga znacznego nakładu czasu i środków finansowych bez gwarancji sukcesu inwestycji.</p>	<p>Działanie 47:</p> <p>Przegląd i udoskonalenie regulacji dot. polityki koncesyjnej, w tym dotyczących w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Procesu udzielania koncesji (skrócenie i uproszczenie procedur, np. udzielenie koncesji na wydobycie, po spełnieniu określonych warunków, powinno iść w ślad za udokumentowaniem złoża) oraz procedur utrudniających elastyczne wykonywanie prac i robót geologicznych w ramach koncesji w zależności od wyników bieżących prac - w szczególności dot. możliwości zmiany lokalizacji zaprojektowanych otworów wiertniczych; ▪ Udostępniania informacji geologicznej. Dostęp do informacji geologicznej na etapie projektowania robót geologicznych powinien być bezpłatny lub obciążony jednorazową opłatą ryczałtową zależną np. od obszaru badań. Ponadto regulacja prawa do informacji geologicznej powinna z jed-

Zatwierdzenie projektu prac geologicznych, wykonanie przez inwestora dokumentacji geologicznej oraz zmian w planie miejscowym nie gwarantuje uzyskania koncesji wydobywczej, gdyż gmina może odmówić wydania decyzji środowiskowej pomimo pozytywnej opinii Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (RDOŚ).

Jeśli złoża nie będą wydobywane, istnieje ryzyko, że tereny ich występowania zostaną zagospodarowane na inne cele.

Ponadto nieeksploatowanie rodzimych złóż przy jednoczesnym rosnącym zapotrzebowaniu gospodarki na surowce wymusza zwiększenie importu surowców. Jest to niekorzystne gospodarczo, m.in. ze względu na brak możliwości rozwoju przemysłu wydobywczego w kraju.

Opis sytuacji:

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, w dokumentacji geologicznej należy umieścić informacje o kopalinie towarzyszącej. Przepisy te nie są jednak przestrzegane, ponieważ za wydobycie kopaliny towarzyszącej przewidziane są opłaty eksploatacyjne, przy jednoczesnym braku popytu na nie. W związku z tym przedsiębiorcom nie opłaca się dokumentować i deklorować wydobycia kopaliny towarzyszącej.

Ponadto w trakcie rozpoznawania złoża informacje o występowaniu kopaliny towarzyszącej są często niewystarczające, aby umieścić je w dokumentacji geologicznej. Przepisy nie przewidują nakazu umieszczenia w niej przynajmniej wzmianki o ich występowaniu i przesłank nt. możliwościach ich udokumentowania w przyszłości.

Problem:

Brak uwzględnienia kopaliny towarzyszącej w dokumentacji geologicznej powoduje, że nie bierze się ich pod uwagę w operacji ewidencyjnej i nie gospodaruje się nimi w sposób racjonalny. Kopaliny towarzyszące trafiają najczęściej na zwałowiska (tworząc złoża uformowane przez człowieka) lub sprzedawane są nielegalnie.

nej strony obejmować kwestię jej złożoności – tj. dane geologiczne, próbki, etc. – oraz, z drugiej strony, kwestię praw majątkowych do utworów badawczych i naukowych – którymi są najczęściej interpretacje.

- **Rozpoznawania i wydobywania złóż strategicznych/ surowców kluczowych;**

- **Kopalin towarzyszących:**

1. Przepisy powinny nakazywać składowanie kopaliny towarzyszącej jako złóż uformowanych przez człowieka, bez uiszczenia opłaty eksploatacyjnej na tym etapie, oraz umożliwić wydobycie złóż sztucznych, kiedy będzie to opłacalne. Dopiero wtedy powinna być uiszczana opłata eksploatacyjna. Innym działaniem umożliwiającym lepsze zagospodarowanie kopaliny towarzyszącej jest znaczne obniżenie stawek eksploatacyjnych lub wprowadzenie opłat wyłącznie za ich sprzedaną część.

2. Należy rozważyć wprowadzenie do przepisów nowego pojęcia „kopaliny sąsiadującej”, które będzie się odnosić do kopaliny towarzyszącej w sytuacji, gdy jest zbyt mało informacji, aby je udokumentować na etapie rozpoznawania złoża, ale będzie to możliwe po przeprowadzeniu dodatkowych robót lub w trakcie

	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Po spełnieniu formalnych wymagań, każdy wnioskodawca może uzyskać koncesję na poszukiwanie i wydobywanie kopalin.</p> <p>Problem:</p> <p>W ten sposób Skarb Państwa sam ogranicza się w swoich prawach właściciela kopalin objętych własnością górnictwem. Pozwala to na realizację doraźnych interesów przedsiębiorców i uniemożliwia prowadzenie strategicznych działań państwa w sferze imperium.</p>	<p>eksploatacji kopaliny głównej.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Udzielania koncesji na wydobywanie złóż objętych własnością górnictwem (w celu umożliwienia pełnego wykorzystania prawa własności Skarbu Państwa do tych złóż).
uprawnienia geologiczne	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W Polsce, w przeciwieństwie do innych państw, uprawnienia geologiczne przyznawane są dożywotnio.</p> <p>Problem:</p> <p>W następstwie brak jest zachęt do ciągłego doskonalenia umiejętności i poszerzania wiedzy (wraz z następującymi zmianami prawnymi i postępem technologii) przez osoby uprawnione do wykonywania prac określonych w p.g.g..</p>	<p>Działanie 48:</p> <p>Wprowadzenie przepisów prawnych regulujących systematyczną weryfikację umiejętności i wiedzy osób, którym przyznano uprawnienia geologiczne.</p>
administracja geologiczna i kompetencje urzędników	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Geolodzy wojewódzcy podlegają marszałkom województw, geolodzy powiatowi – starostom, a administracja centralna – Ministrowi Środowiska.</p> <p>Problem:</p> <p>Różna podległości poszczególnych organów administracji geologicznej utrudnia komunikację oraz przepływ informacji. W skrajnych przypadkach w następstwie dochodzi do zatwierdzania dokumentacji geologicznych złóż leżących w granicach innych już istniejących złóż, których eksploatacja wzajemnie się wyklucza.</p>	<p>Działanie 49:</p> <p>Opracowanie zasad sprawnej koordynacji działań między poszczególnymi organami administracji geologicznej.</p> <p>Działanie 50:</p> <p>Zmiana polityki zatrudnienia w urzędach zaangażowanych w proces koncesyjny (tj. dążenie do zwiększenia proporcji zatrudnienia osób z co najmniej 5-letnim doświadczeniem zawodowym)</p>

	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W organach koncesyjnych i służbach ochrony środowiska zaangażowanych w proces udzielania koncesji często zatrudniane są młode osoby bez doświadczenia zawodowego.</p> <p>Problem:</p> <p>Niedostateczna praktyka często jest przyczyną podejmowania błędnych decyzji oraz niedopilnowania obowiązków.</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Ustawa p.o.ś. zobowiązuje gminy do zapewnienia w s.u.k.z.p. oraz m.p.z.p. warunków utrzymania równowagi przyrodniczej i zrównoważonej gospodarki zasobami środowiska, szczególnie poprzez ustalanie programów wykorzystania powierzchni ziemi (w tym na terenach eksploatacji złóż kopalin) oraz racjonalne gospodarowanie gruntami, a także uwzględnianie obszarów występowania złóż kopalin oraz obecnych i przyszłych potrzeb eksploatacji tych złóż (art. 72 p.o.ś.).</p> <p>Problem:</p> <p>W praktyce jest to martwy przepis, a pierwszeństwo uzyskują często doraźne plany inwestycyjne gminy.</p>	<p>Działanie 51:</p> <p>Wprowadzenie systemu szkoleń urzędników samorządowych (w szczególności gminnych) w celu zwiększenia ich świadomości nt. roli zasobów mineralnych dla rozwoju lokalnego w perspektywie długoterminowej.</p>
<p>technologia</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Rozwój nowoczesnych technologii pozwala na bardziej efektywne i bezpieczne (zarówno dla ludzi, jak i środowiska) wydobywanie oraz przetwórstwo surowców. Ich wspieraniu służą m.in. programy Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Krajowe Inteligentne Specjalizacje.</p> <p>Innowacyjne rozwiązania pozwolą na wydobywanie surowców ze złóż dotąd nieodstępnych lub o niskiej bilansowości (tj. złóż zawierających surowce o niskiej jakości), a także z obszarów ryzykownych (np. zagrożonych wylewaniami wód, tąpnięciami, pożarami, etc.). Szczególnie obiecujące są technolo-</p>	<p>Działanie 52:</p> <p>Kampania na rzecz zintensyfikowania uczestnictwa polskich interesariuszy w programach badawczych UE (w szczególności Horyzont 2020), które umożliwiają rozwój nowych technologii związanych z pracami geologicznymi.</p> <p>W programie Horyzont 2020 w obrębie Wyzwania Społecznego nr 5 zawarto temat nr</p>

	<p>gie, które pozwalają na wizualizację procesów wydobywczych/ przerób- czych oraz wydobywanie bezzałogowe.</p> <p>W Polsce rozwój nowych technologii jest wciąż na stosunkowo niskim po- ziomie. Innowacyjność Polski poprawiała się w latach 2007-2011, potem przez dwa lata się pogarszała, a w 2014 r. znów się poprawiła i obecnie wynosi 56% średniej unijnej.</p> <p>Problem:</p> <p>Wspieranie innowacyjności jest złożonym procesem, na który składa się wie- le działań, m.in. synchronizowanie pracy nauki i biznesu, ochrona własności intelektualnej, przeniesienie części ryzyka inwestycyjnego na państwo, wprowadzenie ulg podatkowych dla innowacyjnych przedsiębiorstw, etc.</p> <p>W obszarze wspierania nauki w Polsce dotychczas nie zostały opracowane programy B+R+I, które byłyby dostosowane do specyfiki i potrzeb sektora wydobycia i przetwórstwa surowców mineralnych. Jesienią 2015 r. udało się natomiast przyjąć ustawę wprowadzającą ulgi podatkowe dla inwestują- cych w innowacje.</p> <p>Zapóźnienie technologiczne względem innych państw UE wpływa negatyw- nie na konkurencyjność polskich firm.</p>	<p>11c: <i>Deep mining on continent and/ or in sea- bed</i>. Obejmuje on rozwój nowych, wysoce zautomatyzowanych zrównoważonych roz- wiązań technologicznych na rzecz górnictwa na dużych głębokościach, w szczególności odpowiadających na wyzwania związane z opłacalnością przedsięwzięcia, narażeniem zdrowia pracowników podziemnych, czy wpływem na środowisko przyrodnicze.</p> <p>Działanie 53:</p> <p>Opracowanie narodowego programu roz- woju badań i innowacji w dziedzinie gór- nictwa. Za wzór może posłużyć Finlandia któ- rej polityka surowcowa uchodzi za jedną z najlepszych w Europie. W Finlandii powstał Program Zielonego Górnictwa (<i>Green Mining Programme</i>). Jego implementacja jest koor- dynowana przez Tekes, tj. agencję rządową zajmującą się finansowaniem badań.</p> <p>Działanie 54:</p> <p>Opracowania programu wsparcia dla współpracy nauki i biznesu, która umożliwi wdrażanie w praktyce innowacyjnych roz- wiązań.</p>
prawo pracy	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Praca górników podziemnych uznawana była (i nadal jest) za szczególnie szkodliwą i niebezpieczną. W związku z tym w przepisach z zakresu prawa pracy zostały przewidziane dla nich szczególne udogodnienia. Należą do nich przywileje emerytalne, dodatki za pracę w ciężkich warunkach, czy sposób rozliczania efektywnego czasu pracy.</p>	<p>Działanie 55:</p> <p>Rewizja przepisów dot. efektywnego czasu pracy, odpraw, urlopów oraz emerytur w górnictwie podziemnym.</p>

	<p>Zgodnie z obowiązującymi przepisami, górnicy pracują 7,5 godziny, a gdy temperatura przekracza 28 stopni – 6 godzin. Ze względu na duże odległości, które górnik musi pokonać pod ziemią, efektywny czas pracy wynosi nierzadko tylko połowę przewidzianego w przepisach wymiaru godzin.</p> <p>Problem:</p> <p>Istnieją możliwości optymalizacji czasu pracy górników pod ziemią, np. poprzez dowożenie ich do miejsca docelowego. Nie stosuje się ich jednak powszechnie.</p> <p>Ponadto rozwój technologii spowodował, że praca w kopalniach nie jest już tak niebezpieczna i uciążliwa jak w przeszłości. Wobec tego obowiązujące przywileje wydają się częściowo nieadekwatne.</p>	
zarządzanie przedsiębiorstwem wydobywczym	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W Polsce większość przedsiębiorstw wydobywczych to spółki skarbu państwa.</p> <p>Problem:</p> <p>Uzależnienia polityczne powodują, że jakość zarządzania przedsiębiorstwami wydobywczymi jest zazwyczaj niska, a zasady ładu korporacyjnego nie są stosowane.</p> <p>Często brakuje ekonomicznej racjonalności, którą kierują się zarządzający przedsiębiorstwami prywatnymi.</p>	<p><i>Kwestia zarządzania przedsiębiorstwami wydobywczymi wymaga szeroko zakrojonych działań restrukturyzacyjnych oraz dotyczy przede wszystkim węgla kamiennego, w związku z czym nie jest szczegółowo podejmowana w ramach niniejszego dokumentu.</i></p>

3.3. Obciążenie górnictwa płatnościami

temat	opis sytuacji i problem	możliwe działania
liczba danin publicznych	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Przedsiębiorstwa górnicze w Polsce zobowiązane są do opłacania ponad 30 danin publicznych. Mnogość podatków i opłat wynika ze specyfiki branży górniczej i nie jest niczym niezwykłym na tle regulacji obowiązujących w innych państwach. Daniny obejmują:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. podatki i opłaty o charakterze uniwersalnym, których obowiązek świadczenia wynika z innych przesłanek niż fakt prowadzenia działalności w branży górniczej; 2. podatki i opłaty publiczno-prawne związane z działalnością w branży górniczej (tj. decyzje, pozwolenia, koncesje, etc.); 3. opłaty cywilno-prawne wynikające z użytkowania własności Skarbu Państwa (tj. opłata za użytkowanie górnicze); 4. opłaty stanowiące zabezpieczenie wykonania obowiązków w odniesieniu do środowiska naturalnego (tj. opłaty środowiskowe). <p>Problem:</p> <p>Niektóre daniny w Polsce ponoszone są wielokrotnie z tego samego tytułu, np. podatek od wydobycia niektórych kopalin i opłata za użytkowanie górnicze (tj. podwójne opodatkowanie).</p> <p>Problem:</p> <p>Lista danin przewidziana w polskim prawie ma charakter zamknięty, a tym samym nie przewiduje alternatywnych możliwości dysponowania przez Skarb Państwa zasobami, których jest właścicielem. Niemożliwe jest na przykład zawarcie między państwem a inwestorem umowy podziału wydobytej kopaliny (<i>sharing contract</i>), która jest szeroko stosowana na świecie,</p>	<p>Działanie 56:</p> <p>Zrewidowanie przepisów w taki sposób, aby poszczególne daniny miały różne uzasadnienia.</p> <p>Działanie 57:</p> <p>Uproszczenie i skomasowanie przepisów dot. opłat oraz umieszczenie ich w jednej ustawie.</p> <p>Praktyka górnictwa światowego potwierdza zasadność ograniczenia liczby instrumentów podatkowych.</p> <p>Działanie 58:</p> <p>Rezygnacja ze szczegółowej regulacji sposobu naliczania opłat (przy użyciu sztywnych algorytmów) i pozostawienie części kwestii do negocjacji między stronami zawierającymi umowę.</p> <p>Działanie 59:</p> <p>Analiza możliwości zwolnienia prac poszukiwawczych z danin publicznych.</p> <p>Co więcej, należy przeanalizować możliwości aktywnego wspierania finansowego działań</p>

	<p>szczególnie w przypadku bogatych złóż.</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Poszczególne daniny nakładane są przez różne przepisy prawne (p.g.g., Ustawa o podatku od wydobycia niektórych kopalin, Ustawa o odpadach wydobywczych). Ponadto przepisy są bardzo szczegółowe i skonstruowane z zamiarem przewidzenia każdej sytuacji.</p> <p>Problem:</p> <p>Zbyt daleko idąca drobiazgowość przepisów wyklucza decyzyjność i odpowiedzialność instytucji publicznych, a także uniemożliwia negocjacje między nimi a inwestorami. Ponadto powoduje, że prawo jest mało transparentne i niejednorodne. Brakuje również koordynacji pomiędzy resortami mającymi kompetencje w ramach poszczególnych regulacji, a także jednolitej kontroli funkcjonowania przepisów. Ponadto ustalone w ww. przepisach metody określania wysokości opłat nie zawsze są adekwatne do istoty zagadnienia, a jednocześnie bardzo pracochłonne, jeśli chodzi o przygotowanie danych niezbędnych do obliczeń. W rezultacie opłaty stanowią obciążenie działalności przedsiębiorstw nie tylko w sensie finansowym, ale także obsługi administracyjnej.</p> <p>Oprócz tego w przypadku kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym niemożliwe jest wyczerpujące uregulowanie wszystkich ewentualności. Taka próba doprowadziła w Polsce do skonstruowania systemu prawnego, który jest bardzo rozbudowany, a jednocześnie wyklucza możliwość negocjacji między przedsiębiorcą a organami władzy. Np. w przypadku opłaty eksploatacyjnej nie istnieje obecnie możliwość jej dostosowania do zastanych warunkowań środowiskowych, tj. jej podwyższenia, gdy złoża jest zasobne i obniżenia, jeśli konieczne jest wybieranie złóż pozabilansowych lub współwystępujących, a mających małe znaczenie ekonomiczne.</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Daniny w Polsce obejmują również prace poszukiwawcze i rozpoznawcze, które nie przynoszą żadnych zysków a są związane z dużym nakładem kapi-</p>	<p>ności geologicznej i górniczej przez państwo, np. wzorem Finlandii, której polityka surowcowa uznawana jest powszechnie za jedną z najlepszych w UE, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ środki finansowe ze specjalnie dedykowanych funduszy, ▪ bezpośrednie finansowanie budżetowe inwestycji infrastrukturalnych niezbędnych w celu otwarcia nowych kopalń, ▪ inwestycje w działalność wydobywczą przez publiczne instytucje finansowe (pożyczki, gwarancje, inwestycje kapitałowe), ▪ udział w finansowaniu infrastruktury transportowej niezbędnej do prowadzenia działalności wydobywczej (tj. drogi, porty), ▪ działania edukacyjne i szkoleniowe dla personelu przemysłu wydobywczego. <p>Działanie 60:</p> <p>Analiza możliwości wprowadzenia specyficznych rozwiązań prawnych/ finansowych, które umożliwiłyby współpracę inwestorów i państwa w innej formie niż umowa koncesji, np.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poprzez partnerstwa publiczno-prywatne w dziedzinie działalności geologiczno-górniczej, ▪ poprzez umowy podziału wydobytej kopaliny (<i>sharing contract</i>) między Skarbem Państwa a inwestorem.
--	---	--

	<p>tału i ryzykiem.</p> <p>Problem:</p> <p>Prace poszukiwawcze wiążą się z wysokimi kosztami i dużym ryzykiem inwestycyjnym dla firm prywatnych. Może to być jedną z poważniejszych barier do inwestowania w przemyśle wydobywczym.</p>	
<p>wysokość danin publicznych</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Wydobycie złóż objętych prawem własności górniczej zgodnie z p.g.g. wymaga ustanowienia <u>użytkowania górniczego</u>. Odbywa się ono poprzez zawarcie umowy na piśmie pod rygorem nieważności pomiędzy przedsiębiorcą a Skarbem Państwa. W większości przypadków umowa zawierana jest z przedsiębiorcą wyłonionym w wyniku postępowania przetargowego, a wysokość opłaty za użytkowanie górnicze jest głównym elementem składanej przez niego oferty. Problem z ustaleniem wysokości opłaty za użytkowanie górnicze może pojawić się, gdy postępowanie przetargowe nie jest przeprowadzane (np. w sytuacji, gdy złoża były rozpoznawane lub wydobywane przed wejściem w życie aktualnie obowiązującej ustawy p.g.g., tj. ustanowienie użytkowania górniczego nie było obligatoryjne). Zgodnie z aktualnymi przepisami, przedsiębiorca, który w dniu wejścia w życie p.g.g. wykonywał działalność bez wymaganego użytkowania górniczego, jest zobowiązany do zawarcia umowy ustanawiającej to prawo ze Skarbem Państwa. Sankcją za niewywiązanie się z tego obowiązku jest cofnięcie koncesji. Jednocześnie ustawodawca nie przewidział żadnych obiektywnych kryteriów, w oparciu o które powinna być ustanawiana opłata z tytułu użytkowania górniczego.</p> <p>W celu uzupełnienia tej luki, MŚ opublikowało na swojej stronie internetowej pismo określające, że opłata z tytułu użytkowania górniczego powinna być uiszczana corocznie oraz składać się z opłaty stałej (zależnej od wartości złoża) oraz zmiennej (zależnej od opłaty eksploatacyjnej). Zaproponowany przez MŚ sposób ustalania opłaty nie ma charakteru wiążącego.</p>	<p>Działanie 61:</p> <p>Opracowanie alternatywnej propozycji naliczania opłaty za użytkowanie górnicze.</p> <p>Działanie 62:</p> <p>Udoskonalenie formuły podatku od wydobycia niektórych kopalin, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uwzględnienie strat produkcyjnych, tj. naliczanie podatku wg ilości metali w produkcie finalnym (miedzi elektrolitycznej), ▪ naliczanie podatku w oparciu o ceny rynkowe na etapie sprzedaży produktu finalnego (tj. ok. 1-2 miesiące po wyprodukowaniu koncentratu), ▪ zaplanowanie symetrycznego przyrostu podatku w przypadku wzrostu cen, ▪ uwzględnienie zróżnicowanych kosztów wydobycia w poszczególnych partiach złoża i zakładach wydobywczych, ▪ traktowanie podatku od wydobycia niektórych kopalin jako kosztu przy

Problem:

Zaproponowany sposób naliczania opłaty nie jest optymalny (i w związku z tym nie służy jako dobra wskazówka dla stron zawierających umowę) ze względu na następujące wady:

- Rozwiązanie to uniemożliwia uwzględnienia specyfiki poszczególnych złóż (np. charakteru, położenia, ukształtowania terenu);
- Nie wiadomo, w oparciu o jakie kryteria powinna być ustalana wartość złoża, a tym samym część stała opłaty;
- Niejasny jest sposób ustalenia wysokości części zmiennej opłaty, tj. opublikowane przez MŚ wzory umów nie korespondują z zaproponowanym przez MŚ sposobem. Podczas gdy w opublikowanym piśmie MŚ proponuje, aby część zmienna opłaty była naliczana w zależności od opłaty eksploatacyjnej za dany rok, projekty umów odnoszą się do wysokości opłaty eksploatacyjnej za rok poprzedni.

Opis sytuacji:

Podatek od wydobycia niektórych kopalin jest skonstruowany w następujący sposób:

- jest naliczany wg ilości metali w koncentracie,
- jest naliczany w oparciu o ceny rynkowe na etapie wyprodukowania koncentratu,
- w przypadku wzrostu cen podatek przyrasta asymetrycznie (potęga progresywność względem wzrostu ceny), tj. przedsiębiorca w znikomym stopniu partycypuje we wzroście cen (zamierzeniem ustawodawcy było przejęcie nadzwyczajnych zysków); także w przypadku spadku cen wysokość podatku zmniejsza się asymetrycznie, tzn. wysokość stawek procentowych obniża się procentowo bardziej niż notowania miedzi i srebra (pozwala to zapewnić podatnikowi ochronę w skrajnie niekorzystnych warunkach rynkowych),
- jako bezpośredni koszt produkcji nie stanowi kosztu w podatku CIT (tzn. CIT jest płacony także przy faktycznych ujemnych wynikach finansowych Spółki, wywołanych podatkiem od niektórych kopalin),
- nie premiuje wydatków na eksplorację i nakładów odtworzenio-

naliczaniu podatku CIT,

- **premiowanie wydatków na eksplorację i nakładów odtworzeniowych,**
- uwzględnienie prowadzonej przez przedsiębiorstwo polityki zabezpieczeń przed ryzykiem rynkowym,
- możliwość rozliczenia straty podatkowej w kolejnych latach bez ograniczeń czasowych,
- przyspieszona amortyzacja dla aktywów wykorzystywanych w sektorze wydobywczym.

lub opracowanie alternatywnego mechanizmu zwiększenia wpływów do budżetu państwa, np. poprzez podniesienie wysokości dywidendy wypłacanej Skarbowi Państwa przez KGHM lub modyfikację sposobu naliczania opłaty z tytułu użytkowania górnictwa.

Działanie 63:

Stale monitorowanie wpływu podatków na działalność wydobywczą przedsiębiorstw, np. wprowadzenie obowiązku corocznego dokonywania analizy ekonomicznej sektora górnictwa.

Przedmiotem takiej analizy nie powinna być jedna wybrana regulacja, ale całość przepisów mających wpływ na działalność górnictwa.

Analiza powinna być wykonywana zawsze w oparciu o jednolitą metodologię przez ten

	<p>wych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nie uwzględnia polityki zabezpieczeń przedsiębiorstwa przed ryzykiem rynkowym. <p>Problem:</p> <p>Wprowadzenie podatku od niektórych kopalin obciąża finansowo przede wszystkim KGHM Polska Miedź S.A. jako największego w Polsce producenta miedzi, w szczególności w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podatek od wydobycia niektórych kopali konsumuje 27% wypracowanego przez Spółkę wyniku (na podstawie działalności operacyjnej w 2012 r.), ▪ łączna kwota obciążeń podatkowych (z tytułu podatku od wydobycia niektórych kopalin i podatku CIT) konsumuje prawie połowę wypracowanego wyniku (na podstawie działalności operacyjnej w 2012 r.), ▪ wprowadzenie podatku od niektórych kopalin odpowiadało za 74% wzrostu kosztu jednostkowego produkcji miedzi w KGHM w 2012 r. W 2013 r. wzrost kosztu jednostkowego wyniósł dalsze 14%, ▪ wprowadzenie podatku od niektórych kopalin zwiększa ryzyko nieopłacalności wydobycia kopaliny z niektórych obszarów górniczych. <p>Opis sytuacji:</p> <p><u>Obciążenie płatnościami</u> branży wydobywczej jest coraz wyższe. Jest to widoczne zarówno w strukturze kosztów przedsiębiorstw, jak i dynamice wzrostu opłat (również w przeliczeniu na tonę wydobywanego surowca).</p> <p>Problem:</p> <p>Zbyt wysokie podatki mogą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zniechęcać do inwestowania w górnictwo (a w konsekwencji prowadzić do stagnacji tej branży i zmniejszenia wpływu do budżetu państwa z podatków), a nawet prowadzić do całkowitej rezygnacji z eksploatacji złóż oraz do utraty zasobów (wysokość strat w tym zakresie może być wielokrotnie wyższa od zysków z danin), ▪ powodować, że głębiej położone zasoby nie będą wydobywane, tj. gospodarka złożem nie będzie optymalna, 	<p>sam organ.</p> <p>Działanie 64:</p> <p>Zapewnienie prawne, że środki zgromadzone przez przedsiębiorcę na wykonywanie określonych świadczeń (np. na fundusz likwidacji zakładu górniczego) są rzeczywiście tak wykorzystane i wystarczające.</p> <p>Wzorem innych krajów można wymagać zgromadzenia środków finansowych na fundusz likwidacji zakładu górniczego już na etapie ubiegania się o koncesję.</p> <p>Fundusz ten mógłby być uzupełniany o dodatkowe środki, jeżeli rzeczywiste koszty likwidacji okazałyby się wyższe niż pierwotnie szacowano (co z kolei wymaga, aby wysokość zgromadzonych w funduszu środków vs. wysokość aktualnych kosztów likwidacji były poddawane regularnej ewaluacji).</p>
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stymulować nielegalne wydobycie surowców, ▪ obniżać konkurencyjność polskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych. <p>Opis sytuacji:</p> <p>W odniesieniu do składki na <u>fundusz likwidacji zakładu górniczego</u>, p.g.g. nakłada obowiązek uwzględniania szacunku rzeczywistych kosztów likwidacji. Przepisy przewidują systematyczne odpisywanie składek na konto w miarę wydobycia kopaliny, a wymaganie odprowadzania składek następuje z chwilą rozpoczęcia wydobycia kopaliny. Nie określają jednak konkretnie, ile powinna wynosić ta kwota. W przypadku eksploatacji odkrywkowej środki zgromadzone w funduszu powinny stanowić nie mniej niż 10% opłaty eksploatacyjnej. Jeżeli eksploatacja następuje w wyniku robót podziemnych lub przy pomocy otworów wiertniczych, wartość funduszu nie może wynosić mniej niż 3% odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych (ustalonych zgodnie z przepisami o podatku dochodowym).</p> <p>Problem:</p> <p>Koszty likwidacji są stosunkowo wysokie. Przyjmuje się, że stanowią ok. 60-70% kosztów inwestycyjnych, natomiast koszty rekultywacji ok. 5-25%. Ponieważ obowiązujący system rozkłada akumulację potrzebnych środków finansowych na czas eksploatacji złoża, w przypadku likwidacji kopalni przed wyczerpaniem zasobów złoża (np. z powodu utraty rentowności inwestycji), przepisy nie zapewniają zgromadzenia wystarczającej kwoty. Ponadto brakuje monitoringu działań dostosowujących wysokość składki na fundusz likwidacji do rzeczywistych kosztów. Brak jest także przepisów odnośnie zasad i odpowiedzialności za przygotowywanie operatów szacunkowych dot. kosztów likwidacji.</p>	
<p>stabilność i szczegółowość przepisów prawa</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Stabilność ram regulacyjnych jest warunkiem niezbędnym dla powodzenia polityki surowcowej ze względu na szczególne cechy górnictwa, tj.: długi, drogi i ryzykowny proces poszukiwania i dokumentacji złóż kopaliny; długą</p>	<p>Działanie 65:</p> <p>Zapewnienie większej stabilności i przewidywalności przepisów prawa.</p> <p>W przypadku konieczności wprowadzania</p>

	<p>i drogą budowę kopalń oraz ich nieprzenaszalny charakter; nierzadko międzynarodowy aspekt sprzedaży surowców; długi okres zwrotu z inwestycji.</p> <p>Przedsiębiorcy górniczy uzależniają decyzje inwestycyjne przede wszystkim od: przewidywalności przyszłych zobowiązań podatkowych na moment podjęcia decyzji, rentowności operacji (kształtowanej m.in. przez rzeczywistą stopę opodatkowania), przewidywalności obciążeń z tytułu ochrony środowiska, stabilności praw własności i innych praw do eksploatacji złoża, wymiennalności lokalnej waluty, stabilnej polityki kursowej, etc.</p> <p>W wielu krajach (np. USA, Niemcy) akty prawne zawierają formułę niezmienności prawa przez co najmniej 10 lat. Np. w USA prawo geologiczne i górnicze nie było nowelizowane od 140 lat.</p> <p>Ponadto ustawy często publikowane są bez odpowiednich rozporządzeń wykonawczych, co utrudnia dostosowanie się do przepisów w praktyce (dotyczy to w szczególności przemysłu wapienniczego).</p> <p>Problem:</p> <p>Prawo wpływające na działalność firm wydobywczych w Polsce jest mało stabilne. Ma to negatywny wpływ na zarządzanie nimi, ponieważ uniemożliwia realizację wieloletnich strategii i pociąga za sobą konieczność zmian biznesplanu. Może to generować dodatkowe koszty i obniżać konkurencyjność firm na rynku światowym.</p> <p>Niespodziewane wprowadzanie nowych rozwiązań podatkowych nadszarpuje ponadto zaufanie przedsiębiorców do państwa, czego następstwem jest wycofywanie się kapitału inwestycyjnego. Ma to ostatecznie negatywne skutki dla budżetu państwa.</p>	<p>zmian w prawie, należy przewidzieć odpowiednio długi okres <i>vacatio legis</i>, aby umożliwić przedsiębiorcom przygotowanie się do nowych ram regulacyjnych.</p> <p>Ponadto większa waga powinna być przykładana do publikowania rozporządzeń wykonawczych do ustaw.</p>
--	---	--

3.4. Nielegalna eksploatacja surowców

Następnymi nielegalnej eksploatacji surowców są:

- powstanie szarej strefy i pomniejszenie przychodów państwa,
- nieuczciwa konkurencja,
- zagrożenie bezpieczeństwa publicznego,
- nieracjonalna gospodarka złożem, marnotrawstwo zasobów, niszczenie środowiska,
- brak standardów jakości wyrobów,
- niespełnianie standardów w zakresie bezpieczeństwa pracy,
- brak likwidacji i rekultywacji wyrobisk,
- stworzenie warunków do nielegalnego składowania odpadów.

Wymiar nielegalnej eksploatacji surowców w Polsce jest znaczny z powodu niedostatków istniejących w trzech obszarach tematycznych, tj. w obszarze:

- udzielania koncesji na wydobywanie,
- monitorowania legalności wydobywania,
- karania za nielegalne wydobywanie;

na które wskazano szczegółowo w poniższej tabeli.

<i>temat</i>	<i>opis sytuacji i problem</i>	<i>możliwe działania</i>
proces udzielania koncesji na wydobywanie	Opis sytuacji: Proces ubiegania się o koncesję na wydobywanie wiąże się z koniecznością za-inwestowania środków finansowych oraz znacznej ilości czasu, który szacuje się na ok. 31-34 miesiące, w tym.: <ul style="list-style-type: none">▪ Uwzględnienie i przeznaczenie pod eksploatację w m.p.z.p. złóż udokumentowanych na wniosek przedsiębiorcy (ponieważ wyciąg z m.p.z.p. potwierdzający występowanie złoża musi być dołączony do wniosku o udzielenie koncesji): ok. 10-12 miesięcy,	Działanie 66: Skrócenie i uproszczenie procesu ubiegania się o koncesję na wydobywanie , które powinno dotyczyć w szczególności: <ol style="list-style-type: none">1. Zagwarantowania, że gmina niezwłocznie (do 2 miesięcy) podejmuje działania w celu umieszczenia w m.p.z.p. informacji o występowaniu

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ocena oddziaływania na środowisko: ok. 12 miesięcy, ▪ Wydanie decyzji środowiskowej (która jest załącznikiem do wniosku o udzielenie koncesji): ok. 12 miesięcy, ▪ Projekt zagospodarowania złoża i wniosek koncesyjny (który jest załącznikiem do wniosku o udzielenie koncesji): ok. 2-3 miesiące, ▪ Wydanie decyzji koncesyjnej: ok. 3 miesiące. <p>Wydobycie bez koncesji przewidziane jest jedynie dla piasków i żwirów w celu zaspokojenia potrzeb własnych osoby fizycznej z nieruchomości stanowiących przedmiot jej prawa własności (art. 4 p.g.g.). Wydobywanie innych kopalin na własne potrzeby przez właściciela nieruchomości gruntowej wymaga koncesji. Ponadto ustawa nie obowiązuje dla sytuacji określonych w art. 3 (np. cele naukowe, prace zabezpieczające w wypadku klęsk żywiołowych).</p> <p>Wnioski o udzielenie koncesji na wydobywanie złóż objętych własnością górnictwem rozpatruje Minister Środowiska, a złóż objętych własnością nieruchomości gruntowej - marszałek województwa. Wyjątek stanowią tzw. małe złoża (do 2ha, do 20 tys. m³) objęte własnością nieruchomości gruntowej, dla których organem koncesyjnym został ustanowiony starosta.</p> <p>Problem:</p> <p>Zainwestowanie znacznej ilości czasu i środków finansowych w przygotowanie wniosku o udzielenie koncesji nie gwarantuje jej uzyskania. Bezprawne wydobywanie stanowi sposób na uniknięcie tego ryzyka. Proceder ten jest najczęstszy w przypadku kopalin objętych własnością nieruchomości gruntowej, wśród których większość stanowią kopaliny do produkcji kruszyw.</p>	<p>złóż. W przypadku, gdy m.p.z.p. zawiera aktualne informacje, przedsiębiorca unika wnioskowania o uwzględnienie w nim udokumentowanych złóż, co oznacza skrócenie czasu, jaki potrzebny jest na przygotowanie kompletnego wniosku o udzielenie koncesji;</p> <p>2. Wymagań dot. oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Uwzględniając fakt, że taka ocena sporządzana jest już na etapie przygotowywania m.p.z.p. (gdzie wyznacza się granice terenów górniczych), dokonywanie oceny oddziaływania na środowisko na etapie wnioskowania o koncesję na wydobywanie stanowi w znacznym stopniu powielenie procedur. Jest to szczególnie kłopotliwe ze względu na zaangażowanie w ocenę wielu interesariuszy (w tym społeczeństwa), co powoduje, że proces ten jest długi.</p> <p>Działanie to powinno być zintegrowane z Działaniem 47.</p>
<p>monitorowanie legalności wydobywania</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Zgodnie z p.g.g. kompetencje w zakresie monitorowania legalności wydobywania kopalin przysługują organom administracji geologicznej (art. 158) oraz nadzoru górniczego (art. 173).</p> <p>W przypadku stwierdzenia przez organy nadzoru górniczego, że eksploatacja odbywa się bez koncesji, organy nadzoru górniczego są zobowiązane nie-</p>	<p>Działanie 67:</p> <p>Opracowanie planu działań na rzecz zwiększenia efektywności organów administracji geologicznej w zakresie wykonywania obowiązków dot. nielegalnej eksploatacji surowców, np. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ szkolenia dla urzędników administra-

	<p>zwłocznie zawiadomić o tym właściwy organ administracji geologicznej.</p> <p>Po otrzymaniu ww. informacji od organu nadzoru górniczego lub w przypadku samodzielnego stwierdzenia eksploatacji bez koncesji, zgodnie z art. 159 p.g.g. właściwy organ administracji geologicznej w drodze decyzji wstrzymuje działalność, nakazuje usunięcie uchybień oraz podjęcie czynności mających na celu doprowadzenie środowiska do należytego stanu.</p> <p>Zgodnie ze strategią WUG na 2015-2018, podniesienie skuteczności postępowań organów nadzoru górniczego w odniesieniu do eliminacji wydobywania bez koncesji będzie jednym z zadań priorytetowych w okresie następnych lat.</p> <p>Problem:</p> <p>Mimo podziału kompetencji w zakresie monitorowania legalności wydobywania pomiędzy różne organy, aktywność w tym zakresie wykazuje jedynie nadzór górniczy. Organy administracji geologicznej są w większości bierne.</p> <p>Problem:</p> <p>Wykrywanie obszarów nielegalnego wydobywania jest trudne i żmudne. Jednocześnie jednak potencjał do zastosowania zaawansowanych technologii w celu zwiększenia jego skuteczności jest niewykorzystany.</p> <p>Problem:</p> <p>Fakt, że istnieją obszary o podwyższonym ryzyku wydobywania bez koncesji zdaje się być niedostrzeżony przez organy monitorujące.</p> <p>W szczególności, z powodu wysokich kosztów transportu masowych wyrobów budowlanych, surowce często wydobywane są bezprawnie w pobliżu miejsc budowy (w szczególności dotyczy to liniowych inwestycji drogowych). Mimo to brak jest obecnie instrumentów, które zapobiegałyby takiemu stanowi rzeczy.</p> <p>Problem:</p> <p>Nawet jeśli proceder wydobywania bez koncesji został wykryty, nie jest on</p>	<p>cji geologicznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ promocję dobrych praktyk przez MŚ w obszarze wykonywania obowiązków przez organy administracji geologicznej, ▪ większy nadzór MŚ nad organami administracji geologicznej/ centralny monitoring przez MŚ, ▪ koordynację działań organów administracji geologicznej przez MŚ i zapewnienie skuteczniejszej współpracy między nimi. <p>Część ww. zadań powinna być zlecona przez MŚ państwowej służbie geologicznej.</p> <p>Działanie 68:</p> <p>Ciągłe satelitarne monitorowanie powierzchni kraju przez PIG-PIB pod względem występowania wyrobisk górniczych. W kolejnym kroku możliwe byłoby porównanie sporządzonej mapy satelitarnej z ewidencją udzielonych koncesji, a tym samym zidentyfikowanie obszarów nielegalnego wydobywania.</p> <p>Działanie 69:</p> <p>Wprowadzenie prawnego obowiązku bilansowania w rozliczaniu zamówień publicznych ilości zużywanych mineralnych materiałów budowlanych z ilością wydobywanych kopalin w miejscu ich wytworzenia.</p>
--	---	---

	<p>uwzględniany w żadnej bazie danych. W przypadku złóż udokumentowanych oznacza to, że w Bilansie nie zostaje odnotowane zmniejszenie bazy zasobowej państwa, które nastąpiło w wyniku nielegalnej eksploatacji.</p> <p>Złóża nieudokumentowane (przewidywane) także tworzą bazę zasobową, jednak nie są uwzględnione w Bilansie.</p>	<p>Działanie 70: Uwzględnianie w Bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce informacji o wydobyciu kopalin bez koncesji, np. w oparciu o kopię decyzji organu administracji geologicznej o wstrzymaniu wykonywania działalności.</p> <p>Działanie 71: Opracowanie sposobu ewidencjonowania nielegalnego wydobycia kopalin ze złóż nieudokumentowanych.</p>
<p>kary za nielegalne wydobycie surowców</p>	<p>Opis sytuacji: W znowelizowanym p.g.g. opłata podwyższona za wydobywanie kopalin bez koncesji została ustalona na wysokość <u>czterdziestokrotnej</u> stawki opłaty eksploatacyjnej dla danego rodzaju kopaliny pomnożonej przez ilość wydobytej kopaliny (art. 140 ust. 3 p. 3 p.g.g.). W porównaniu do poprzedniego brzmienia tego przepisu (który określał opłatę w wysokości <u>osiemdziesięciokrotnej</u> stawki opłaty eksploatacyjnej pomnożonej przez ilość wydobytej kopaliny), opłata została zmniejszona dwukrotnie. Wpływy z tytułu opłat podwyższonych w 60% stanowią dochód gminy, na terenie której prowadzona jest działalność, a w 40% dochód NFOŚiGW (art. 141 p.g.g.).</p> <p>Problem: Mimo zmniejszenia opłaty za nielegalne wydobycie kopalin jest ona wciąż nieadekwatnie wysoka w stosunku do wykroczenia, a przez to praktycznie niemożliwa do wyegzekwowania. Procesy sądowe trwają latami, a nawet jeśli zakończą się orzeczeniem nielegalności wydobycia, opłata jest najczęściej nieściągalna (ze względu na niewypłacalność sprawcy).</p>	<p>Działanie 72: Analiza możliwości dalszego obniżenia opłaty za nielegalne wydobycie surowców; lub podziału opłaty między 1) wydobywającego kopalinę w sposób nielegalny a 2) kupującego tę kopalinę. Takie rozszerzenie odpowiedzialności spowodowałoby, że strona kupująca surowiec byłaby zainteresowana sprawdzeniem, czy sprzedawca posiada koncesję na jego wydobycie. Tego typu mechanizm kontroli rynkowej uzupełniłby monitoring legalności wydobycia przewidziany na poziomie organów administracji geologicznej i nadzoru górniczego.</p> <p>Działanie 73: Przeprowadzenie kampanii na rzecz podniesienia świadomości społeczeństwa nt.</p>

	<p>Problem:</p> <p>Spółeczeństwo jest często nieświadome, że wydobycie kopalin jest legalne dopiero po uzyskaniu koncesji. Dotyczy to w szczególności właścicieli nieruchomości gruntowych, w obrębie których znajdują się złoża (tj. panuje przekonanie, że na własnej działce można legalnie wydobywać każdy surowiec w każdej ilości).</p> <p>Problem:</p> <p>Opłata podwyższona jest wpływem gminy (podczas gdy władze gminy nie są organem administracji geologicznej). Oznacza to, że działania starosty jako organu administracji geologicznej w zakresie nielegalnego wydobycia surowców są jedynie kosztem, podczas gdy zyski przypadają gminie.</p>	<p>konieczności ubiegania się o koncesję na wydobycie kopalin.</p> <p>Działanie 74:</p> <p>Ustalenie organów ścigających nielegalną eksploatację beneficjentem części opłaty uiszczanej za wydobycie bez koncesji.</p>
--	---	---

3.5. Problemy społeczne związane z wydobyciem surowców

temat	opis sytuacji i problem	możliwe działania
<p>zasada zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Doktryna zrównoważonego rozwoju zakłada uwzględnianie trzech elementów – środowiska, społeczeństwa i gospodarki – w ewaluacji poszczególnych przedsięwzięć, w tym projektów związanych z poszukiwaniem i eksploatacją surowców mineralnych. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, bilans zysków i strat nie powinien być sporządzany dla każdego z tych elementów osobno, lecz dla wszystkich łącznie.</p> <p>W prawie UE i Polski położono duży nacisk na konieczność prowadzenia konsultacji społecznych. Kwestia ta jest uregulowana w Konstytucji RP, p.o.ś., u.p.z.p., Ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, a także w p.g.g..</p> <p>Problem:</p> <p>W oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, konflikty społeczne mogą mieć dwojakie źródło:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elementy społeczne i środowiskowe często nie są uwzględniane przez przedsiębiorstwa (tj. brane są pod uwagę głównie aspekty ekonomiczne) lub ich wartość jest błędnie określana w ramach bilansowania zysków i strat poszczególnych przedsięwzięć geologicznych i górniczych. Należy przy tym jednak zaznaczyć, że wymierne wartościowanie aspektów społecznych jest zwykle subiektywnym i złożonym procesem. 2. Społeczeństwo neguje projekty, w których, mimo iż elementy społeczne i środowiskowe zostały uwzględnione i prawidłowo wycenione, okazało się np. że netto korzyści ekonomiczne przeważają nad netto stratami 	<p>Działanie 75:</p> <p>Promocja „społecznej odpowiedzialności biznesu” (<i>corporate social responsibility</i>), tj. uwzględnianie w budowaniu strategii firmy nie tylko kalkulacji finansowych, ale także aspektów środowiskowych i społecznych). Mając na uwadze fakt, że stosowanie „społecznej odpowiedzialności biznesu” jest działaniem dobrowolnym, należy przede wszystkim skoncentrować się na komunikowaniu przedsiębiorstwom korzyści, jakie mogą wynikać dla nich z jej stosowania (np. lepszy wizerunek, zwiększenie wartości firmy, etc.).</p> <p>Działanie 76:</p> <p>Promocja korzyści z prowadzenia dialogu z lokalnymi społecznościami oraz ich rzetelnego informowania wśród przedsiębiorstw.</p> <p>Jako dobrą praktykę w tym zakresie Komisja Europejska uznała proces tworzenia kopalni <i>Wolfram Bergbau und Huetten AG</i> w Austrii. Kopalnia znajduje się na terenie rezerwatu przyrody oraz w pobliżu parku narodowego (jednak nie na terenie programu Natura 2000). Jej budowa wymagała pogodzenia walorów turystycznych i przyrodniczych z wydobyciem</p>

	<p>dla społeczeństwa i środowiska. Brak akceptacji społecznej w tym wypadku może wynikać z następujących przyczyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedoinformowanie społeczeństwa, tj. nieprzekazywanie społeczeństwu szczegółowych danych (jakościowych i ilościowych) nt. planowanych i przeprowadzanych przedsięwzięć w kontekście zrównoważonego rozwoju (np. wymiaru ich pozytywnego oddziaływania na gospodarkę vs. negatywnego oddziaływania na społeczeństwo i środowisko); ▪ Przekonania społeczeństwa o wyższości produkcji rolnej nad przemysłową; ▪ Braku świadomości społecznej i edukacji w dziedzinie zrównoważonego rozwoju, a w skrajnych przypadkach przekazywaniu społeczeństwu błędnych informacji (np. kreowanie w mediach i szkołach obrazu górnictwa jako upadającej gałęzi przemysłu bazującej na przestarzałej technologii i agresywnej dla środowiska; wywieranie na społeczeństwo nacisku przez grupy ekologiczne i potentatów gospodarczych, którzy często pod przykrywką dbania o dobro ogółu chronią własne interesy); ▪ Syndromu NIMBY (<i>not in my backyard</i>, czyli “nie na moim podwórku”), który polega na tym, że społeczeństwo ogółem popiera dane przedsięwzięcie, ale nie jest zwolennikiem jego realizacji w swoim najbliższym otoczeniu. 	<p>surowca. Kluczem do kompromisu była w tym przypadku współpraca między interesariuszami, tj. grupami pro-środowiskowymi, lokalną społecznością, sąsiadami kopalni, inwestorami, etc. Przykładem dobrej praktyki jest również zobowiązanie <i>Towards Sustainable Mining</i>, które zostało wypracowane przez Kanadyjskie Stowarzyszenie Wydobywcze (<i>Mining Association of Canada</i>), a w ostatnim czasie przyjęte także przez Finlandię. Polega ono na zachowaniu trzech podstawowych zasad w działalności wydobywczej: zaangażowanie w dialog ze społecznością, podnoszenie światowych standardów środowiskowych, dbanie o bezpieczeństwo i zdrowie pracowników i lokalnych społeczności.</p> <p>Działanie 77:</p> <p>Przeprowadzenie kampanii informacyjnych nt. zrównoważonego rozwoju dla lokalnych społeczności i władz gminy oraz popularyzacja wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju w szkołach.</p> <p>Działanie 78:</p> <p>Obiektywne przedstawianie górnictwa w mediach i debacie politycznej jako branży niewymagającej ciągłego wsparcia finansowego państwa, lecz zasilającej budżet publiczny (przedsiębiorcy górniczy są adresatami ponad 20 różnych danin publicznych stanowiących dochody budżetu państwa i jednostek samorządowych). Ponadto górnictwo może być nie tylko nieszkodliwe dla środowiska, ale aktyw-</p>
--	--	--

	<p>Problem:</p> <p>Istnieje sprzeczność interesów między przedsiębiorcami a władzami samorządowymi, które, dążąc do zdobycia jak największej liczby wyborców, często działają oportunistycznie i krótkowzrocznie.</p>	<p>nie przyczyniać się do ochrony przyrody (poprzez tworzenie siedlisk dla zwierząt, np. dzikich ptaków) i zwiększania walorów przyrodniczych (np. poprzez stwarzanie możliwości do formowania jezior i wzgórz w uprzednio niezróżnicowanych krajobrazowo obszarach) oraz turystycznych (np. poprzez dokumentację historii górnictwa). Poza tym rzadko podkreśla się fakt, że ewentualny negatywny wpływ górnictwa na środowisko jest przemijający, podczas gdy zabudowa/ rozwój infrastruktury na zawsze niszczy środowisko naturalne. Górnictwo ma również pozytywny efekt mnożnikowy, ponieważ dzięki zapewnieniu podaży surowców umożliwia rozwój innych gałęzi przemysłu, wzrost zatrudnienia, rozbudowę infrastruktury, etc.</p> <p>Działanie 79:</p> <p>Promocja najnowszych osiągnięć technologicznych w dziedzinie górnictwa, które zwiększają bezpieczeństwo wydobycia oraz minimalizują jego negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Działania 80:</p> <p>Opracowanie metod popularyzacji wiedzy o znaczeniu surowców mineralnych dla rozwoju gospodarki, w tym wprowadzenie problematyki surowcowej do programów szkolnych (od stopnia podstawowego do licealnego) oraz do programów studiów wyższych.</p>
--	--	--

		<p>Działanie 81:</p> <p>Przyjęcie zasady długofalowego planowania 1) przeznaczenia terenów poeksploatacyjnych oraz 2) użycia odpadów eksploatacyjnych i przetwórczych.</p>
opłata eksploatacyjna	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Zgodnie z p.g.g. opłata eksploatacyjna uiszczana przez przedsiębiorcę wpływa do budżetu NFOŚiGW i gminy.</p> <p>Problem:</p> <p>Gmina może przeznaczyć swoje środki budżetowe na różne cele (zgodne z jej strategią). W związku z tym lokalna społeczność bezpośrednio poszkodowana w wyniku prowadzenia działalności górniczej wcale nie musi być beneficjentem opłaty uiszczanej przez przedsiębiorcę (tzn. środki finansowe uzyskane przez gminę z tytułu eksploatacji niekoniecznie są przeznaczane na rzecz społeczności mieszkającej w rejonie terenu górniczego). Sytuacja ta nie sprzyja społecznej akceptacji dla działalności wydobywczej prowadzonej w sąsiedztwie (efekt NIMBY: „<i>not in my backyard</i>”).</p> <p>Opis sytuacji:</p> <p>Opłata eksploatacyjna stanowi dochód gminy, na terenie której znajduje się kopalnia (ponieważ zgodnie z p.g.g. opłatę eksploatacyjną płaci się od oddzielonej od złoża kopaliny). Tymczasem teren górniczy, czyli przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych, często wykracza poza teren tej gminy. Przykładem jest Kopalnia Węgla Brunatnego w Bełchatowie, w przypadku której zwałowisko znajduje się w innej gminie niż sama kopalnia i gmina ta nie otrzymuje opłaty eksploatacyjnej lub jej ekwiwalentu (np. w postaci opłaty środowiskowej).</p> <p>Problem:</p> <p>Obecne uregulowania prawne powodują u społeczeństwa i administracji sa-</p>	<p>Działanie 82:</p> <p>Prawne zagwarantowanie przeznaczenia przez gminę części opłaty eksploatacyjnej na inwestycje (np. budowę infrastruktury, tworzenie nowych miejsc pracy, etc.), które rekompensowałyby społecznościom lokalnym negatywne skutki prowadzenia działalności górniczej w ich bezpośrednim sąsiedztwie.</p> <p>Z drugiej strony, aby zachęcić inwestorów, opłata eksploatacyjna powinna być przeznaczana na tworzenie jak najlepszych warunków do prowadzenia działalności wydobywczej, tj. np. na dostosowanie torów kolejowych i dróg lokalnych do przewozu surowców.</p> <p>Działanie 83:</p> <p>Prawne objęcie całego terenu górniczego (a nie tylko kopalni) obowiązkiem uiszczenia opłaty (eksploatacyjnej lub jej ekwiwalentu) na rzecz gminy.</p>

	<p>morządowej poczucie niesprawiedliwości i niechęć do lokowania inwestycji górniczych w ich sąsiedztwie.</p>	
<p>rekompensaty dla społeczeństwa</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Realizacja planów eksploatacji złóż wiąże się często z koniecznością wykupu gruntów od prywatnych właścicieli oraz ich przesiedlenia, za które wypłacane jest odszkodowanie.</p> <p>Problem:</p> <p>Stosowane obecnie środki administracyjne odczuwane są jako niesprawiedliwe, ponieważ nie rekompensują rzeczywistych strat dla wywłaszczanych/przesiedlanych osób. Następstwem tej sytuacji są protesty społeczne przeciw budowie kopalń. Właściciele terenów byłoby bardziej skłonni wesprzeć inwestycję, gdyby mieli korzyści z gruntu także po jego sprzedaży.</p>	<p>Działanie 84:</p> <p>Analiza możliwości wprowadzenia w miejsce środków administracyjnych, rekompensujących wywłaszczenia i przesiedlenia, zachęt ekonomicznych dla wywłaszczanych osób, np. w formie udziału z zyskach z wydobycia kopaliny (tj. renty eksploatacyjnej wypłacanej z zysku).</p>

4. Przetwórstwo surowców i surowce wtórne

Zgodnie z ustawą (Dz.U. 2013 poz.21) w Polsce obowiązuje następująca hierarchia sposobów postępowania z odpadami:

- 1) Zapobieganie powstawaniu odpadów,
- 2) Przygotowywanie do ponownego użycia,
- 3) Recykling,
- 4) Inne procesy odzysku,
- 5) Unieszkodliwienie.

Z punktu widzenia efektywności gospodarowania surowcami, im wyżej w ww. hierarchii znajduje się dane działanie, tym lepiej. Poniższa tabela została skonstruowana zgodnie z tym założeniem, tj. w pierwszej kolejności opisane są działania, które umożliwiają zapobieganie powstawaniu odpadów, a następnie działania, które wpisują się w kolejne sposoby postępowania z odpadami zgodnie z hierarchią.

Wymienione poniżej działania nawiązują do koncepcji **gospodarki o obiegu zamkniętym (circular economy)**, w której surowce i produkty powinny pozostawać w gospodarce tak długo, jak jest to możliwe, a wytwarzanie odpadów powinno być zminimalizowane. Idea ta uwzględnia wszystkie etapy cyklu życia produktu, zaczynając od jego projektowania, poprzez produkcję, konsumpcję, aż do zagospodarowania odpadów. Oznacza to odejście od gospodarki linearnej, opierającej się na zasadzie „weź-wyprodukuj-zużyj-wyrzuć”, w której odpady często traktowane są jako ostatni etap cyklu życia. W gospodarce o obiegu zamkniętym istotne jest to, żeby odpady – jeżeli już powstaną – były traktowane jako surowce wtórne. Temu mają służyć wszystkie działania poprzedzające powstanie odpadów.

<i>temat</i>	<i>opis sytuacji i problem</i>	<i>możliwe działania</i>
eko-projektowanie	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Produkt zaprojektowany w innowacyjny sposób będzie wykorzystywał mniej energii, jego produkcja wymagać będzie mniej surowców, a etap użytkowania może trwać dłużej w stosunku do produktów, które zostały zaprojektowane w sposób tradycyjny.</p> <p>Od właściwego zaprojektowania zależy, czy będzie wykonalne oraz opłacalne zreperowanie produktu w czasie jego użytkowania, a jeżeli stanie się on odpadem – czy w łatwy i opłacalny sposób będzie możliwe oddzielenie wszystkich jego części i przekazanie ich do przygotowania do ponownego</p>	<p>Działanie 85:</p> <p>Wprowadzenie wymagań dla składu surowcowego produktów, możliwości ich poddania recyklingowi lub naprawie.</p> <p>Komisja Europejska rozpoczęła pracę nad stworzeniem standardów dla produktów, wykraczających poza kwestie energetyczne.</p> <p>Jednym ze sposobów zmian w projektowaniu produktów może być wprowadzenie mechani-</p>

	<p>użycia lub wydzielenie materiałów i przekazanie ich do recyklingu.</p> <p>W obecnym stanie prawnym regulacje dotyczące eko-projektowania dotyczą tylko zużycia energii przez urządzenia. Brak jest natomiast ustandaryzowanych wymagań dla składu surowcowego produktów, możliwości poddania ich recyklingowi, zdolności do naprawy lub ulepszenia.</p> <p>Problem:</p> <p>W następstwie braku regulacji dot. składu surowcowego produktów, możliwości poddania zużytych produktów recyklingowi oraz zdolności do naprawy/ ulepszenia, gospodarowanie surowcami w ramach całego cyklu surowcowego jest nieefektywne.</p>	<p>zmów dotyczących pro-środowiskowych standardów (które np. mogą obejmować eliminowanie substancji stanowiących utrudnienie w recyklingu) oraz norm w całym cyklu życia produktów. Należy jednak mieć na uwadze, aby nie stawiały one przedsiębiorców w niekorzystnej sytuacji, np. w odniesieniu do położenia geograficznego i związanego z tym miksu energetycznego.</p>
<p>zrównoważona produkcja i konsumpcja</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Etap używania produktu oddziałuje bezpośrednio na prawie wszystkie pozostałe etapy cyklu życia. Konsument dokonuje wyboru, jaki produkt nabędzie, w jaki sposób i jak długo będzie go wykorzystywał oraz w jaki sposób się go pozbędzie.</p> <p>Problem:</p> <p>Konsumenci często nie mają świadomości swojego oddziaływania na gospodarkę i środowisko, a także nie posiadają wiedzy na temat zalecanego używania produktów oraz konsekwencji związanych z ich nieprawidłowym wykorzystywaniem.</p>	<p>Działanie 86:</p> <p>Promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji wśród społeczeństwa.</p> <p>Działanie 87:</p> <p>Opracowanie i wdrożenie metod edukacji społeczeństwa w zakresie wartości odpadów.</p> <p>Działanie 88:</p> <p>Wprowadzenie regulacji dotyczących zrównoważonej produkcji i konsumpcji.</p> <p>W tym kontekście istotne będą przede wszystkim regulacje wypracowywane w UE w ramach transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym w obszarach takich jak: zmiany zachowań konsumentów, wydłużenie czasu gwarancji, zwiększenie udziału sektora usług w gospodarce, w tym naprawy i reperacji produktów, współdzielenie się produktami lub przekazywanie zużytych produktów do po-</p>

		nownego użycia.
<p>rozszerzona odpowiedzialność producenta</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Rozszerzona odpowiedzialność producenta to konieczność zebrania i zagospodarowania odpadów powstałych po produktach wytworzonych przez tego producenta. Zasada ta, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dotyczy wybranych rodzajów odpadów (pojazdów wycofanych z eksploatacji, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, zużytych opon, zużytych baterii i akumulatorów, opakowań).</p> <p>Problem:</p> <p>Producenci muszą niejako konkurować o odpady, w celu wypełnienia obowiązku ich zebrania i zagospodarowania. Zadanie to jest najczęściej zlecane wyspecjalizowanym organizacjom odzysku. Wśród nich wiele jest takich, które nastawione są wyłącznie na zysk. Przejawem takiego podejścia jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ oferowanie stawek za skup odpadów, które są nieadekwatnie niskie w stosunku do faktycznych kosztów ich zagospodarowania, ▪ wystawianie przedsiębiorcom niezgodnych z prawdą certyfikatów potwierdzających zagospodarowanie określonej ilości odpadów (przedsiębiorcy nie mają wystarczającej kontroli nad cyklem zbierania i zagospodarowania odpadów). <p>Problem:</p> <p>Przepisy nie określają jednoznacznie, kto ponosi koszty zbierania i zagospodarowywania odpadów. Kwestia ta jest szczególnie problematyczna w przypadkach, gdy proces zbierania i zagospodarowania jest zbyt kosztowny (i nierekompensowany przez zysk organizacji, która się go podejmuje). Duże ryzyko związane jest ponadto z wahaniami cen surowców, a tym samym trudno jest przewidzieć, czy zyski ze sprzedaży surowców wtórnych zrekompensują koszty procesu zbierania i zagospodarowania odpadów.</p> <p>Problem:</p> <p>Zakład przetwarzający nie zawsze poddaje recyklingowi wszystkie dostar-</p>	<p>Działanie 89:</p> <p>Określenie w sposób szczegółowy zakresu rozszerzonej odpowiedzialności producenta, w tym w szczególności odpowiedzialności finansowej za zbieranie i zagospodarowanie odpadów.</p> <p>Działanie 90:</p> <p>Wprowadzenie regulacji uniemożliwiających funkcjonowanie organizacji odzysku, które dążąc do maksymalizacji własnego zysku, de facto nie realizują obowiązków na nie nałożonych.</p> <p>Mogą one obejmować np. kontrolę zużycia energii w zakładach przetwarzających odpady, co pozwoliłoby na weryfikację, czy rzeczywiście przetworzona została zadeklarowana ilość odpadów. Ponadto regulacje muszą zapewnić, że zbieranie i przetwarzanie odpadów jest bardziej opłacalne niż sprzedaż nieprzetworzonych odpadów.</p> <p>Działanie 91:</p> <p>Wprowadzenie obowiązku przekazywania informacji nt. zalecanych metod przetwarzania przez producentów recyklerom.</p>

	<p>czony do niego odpady, lecz część z nich często nielegalnie sprzedaje (powody: ograniczenie zużycia energii, wahania cen surowców i związana z nimi niepewność zarobku).</p> <p>Problem:</p> <p>Szara strefa zniechęca recyklerów do inwestowania w nowe technologie. W związku z tym niemożliwy jest rozwój sektora recyklingowego, a tym samym wzrost zatrudnienia w tym sektorze oraz uniezależnienie od importu surowców. W długiej perspektywie nowe technologie umożliwiłyby obniżenie kosztów odzysku. Przewiduje się, że odzysk surowców wtórnych mógłby być w przyszłości tańszy niż pozyskiwanie surowców pierwotnych.</p>	
selektywne zbieranie odpadów	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Reforma dotycząca odpadów komunalnych z 2011 r. wprowadziła konieczność selektywnego zbierania co najmniej następujących odpadów komunalnych – papieru, metalu, tworzyw sztucznych, szkła i opakowań wielomateriałowych oraz odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, w tym odpadów opakowaniowych ulegających biodegradacji. Jest to zadanie gminy, która może je realizować w wybrany przez siebie sposób.</p> <p>Problem:</p> <p>Brak ustandaryzowanych na terenie całego kraju zasad selektywnego zbierania odpadów komunalnych prowadzi do negatywnych skutków, ponieważ mieszkańcy różnych gmin mogą podlegać innym regulacjom.</p> <p>Ta różnorodność powoduje, że efektywność selektywnego zbierania jest zaburzona, ponieważ często niemożliwe jest pozyskanie odpadów o odpowiedniej jakości i ilości.</p>	<p>Działanie 92:</p> <p>Ujednolicenie na terenie całego kraju wymagań dla selektywnego zbierania odpadów komunalnych.</p> <p>Działanie 93:</p> <p>Wprowadzenie zakazu wzajemnego mieszania selektywnie zebranych odpadów komunalnych.</p> <p>Działanie 94:</p> <p>Przeprowadzenie ogólnokrajowych kampanii informacyjnych odnośnie zbierania odpadów komunalnych, w których przedstawione zostaną zasady wydzielania ze strumienia odpadów komunalnych frakcji zbieranych selektywnie.</p>
edukacja	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W chwili obecnej tylko jedna uczelnia wyższa (Politechnika Częstochowska)</p>	<p>Działanie 95:</p> <p>Opracowanie i uruchomienie innowacyj-</p>

	<p>oferuje w Polsce studia wyższe w obszarze recyklingu materiałów.</p> <p>Problem:</p> <p>Uwzględniając fakt, że już dziś brakuje ekspertów w dziedzinie recyklingu, można stwierdzić, że wraz z coraz większym znaczeniem recyklingu w gospodarce, deficyt ten będzie stanowił poważny hamulec rozwoju.</p> <p>Od momentu uruchomienia studiów potrzeba minimum trzech lat, aby pierwsi absolwenci zasilili rynek pracy. W związku z tym stymulowanie wzrostu liczby ekspertów w dziedzinie recyklingu musi mieć charakter perspektywiczny.</p>	<p>nych programów kształcenia w dziedzinie recyklingu materiałów na uczelniach wyższych.</p>
<p>klastry</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Koncentracja jednakowych gałęzi przemysłu w klastrach stwarza możliwość zagospodarowania odpadów z nich pochodzących w efektywny sposób na dużą skalę.</p> <p>Problem:</p> <p>W Polsce potencjał klastrów dotyczący zagospodarowania odpadów nie jest wykorzystany.</p>	<p>Działanie 96:</p> <p>Uwzględnienie kwestii zagospodarowania odpadów w polityce klastrowej.</p>
<p>recykling</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Nowe urządzenia elektryczne i elektroniczne charakteryzują się obecnie krótkim okresem eksploatacji. Następnie trafiają na rynek odpadów w formie zespolonej (jako ZSEE).</p> <p>W UE trwają prace nad implementacją działań umożliwiających transformację w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym dotyczących żywotności produktów i możliwości odzysku z nich surowców), jednak na chwilę obecną nie wiadomo jeszcze, czy i jakie będą konkretne wytyczne dot. produkcji urządzeń elektrycznych i elektronicznych.</p>	<p>Działanie 97:</p> <p>Zaprogramowanie wsparcia dla opracowywania wysokowydajnych metod recyklingu - głównie dla wielomateriałowych produktów (sprzęt RTV i AGD, baterie, akumulatory, itp.).</p>

	<p>Problem:</p> <p>Obecnie nie istnieją technologie, które umożliwiłyby bezpieczną utylizację ZSEE oraz odzysk zawartych w nich metali.</p>	
odzysk surowców kluczowych	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Wyczerpywanie się surowców kluczowych ze źródeł pierwotnych, globalna konkurencja o nie oraz wahania cen stanowią poważny problem dla trwałego rozwoju polskiego przemysłu. Odzysk surowców kluczowych z odpadów mógłby zmniejszyć zapotrzebowanie na te surowce ze źródeł pierwotnych.</p> <p>Problem:</p> <p>W chwili obecnej w Polsce brak jest rozwiązań systemowych dotyczących efektywnego odzysku surowców kluczowych z odpadów. Tym samym marnowany jest duży potencjał.</p>	<p>Działanie 98:</p> <p>Opracowanie dedykowanych programów badawczych, dopłat, ulg podatkowych dla firm zajmujących się odzyskiwaniem/ recyklingiem surowców kluczowych dla polskiej gospodarki.</p> <p>Wielkość wsparcia może być uzależniona np. od rodzaju odzyskiwanego surowca (np. wg indeksu substytucji) i jego ilości.</p>
złóża uformowane przez człowieka	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Do złóż uformowanych przez człowieka zaliczane są: odpady wydobywcze, odpady przeróbcze, kopalnie miejskie. Mogą one być źródłem wielu surowców. Hałdy przeróbcze mogą zawierać pierwiastki ziem rzadkich. Miasta są natomiast niedocenionym źródłem odpadów budowlanych i rozbiórkowych pochodzących z budów, remontów, procesów zagospodarowania lub rewitalizacji obszarów miejskich. Często są to jednorodne strumienie odpadów, które w o wiele większym stopniu niż odpady komunalne nadają się do recyklingu. Ponadto, źródłem odpadów mogą być także składowiska, gdzie przez wiele lat gromadzone były odpady komunalne bez wcześniejszego przetworzenia.</p> <p>Wykorzystanie zasobów uformowanych przez człowieka wymaga jednak ich rozpoznania i udokumentowania.</p>	<p>Działanie 99:</p> <p>Opracowanie wytycznych dla zagospodarowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych.</p> <p>Działanie 100:</p> <p>Stworzenie przepisów dot. otwierania zamkniętych składowisk odpadów komunalnych.</p>

Problem:

Obecnie w Polsce brakuje informacji nt. wielkości i jakości zasobów uformowanych przez człowieka, w związku z czym niemożliwe jest racjonalne gospodarowanie nimi. Świadomość znaczenia złóż uformowanych przez człowieka jest niewielka.

5. Substytucja

<i>temat</i>	<i>opis sytuacji i problem</i>	<i>możliwe działania</i>
<p>badania i nauka</p>	<p>Opis sytuacji:</p> <p>W związku z faktem, że surowce mineralne są nieodnawialne, ich zasoby stopniowo się wyczerpują, a ceny rosną. Mimo iż wzrasta efektywność wykorzystania surowców, ze względu na postępującą reindustrializację zapotrzebowanie na nie jest coraz większe. W tej sytuacji, aby podtrzymać rozwój gospodarczy, niezbędne jest poszukiwanie substytutów surowców, które są niezbędne do rozwoju przemysłu.</p> <p>Ponadto, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, substytucja jest również istotna w celu eliminowania z procesów produkcyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ surowców, których recykling jest kosztowny lub niemożliwy (jest to szczególnie istotne w kontekście implementacji koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym), ▪ surowców toksycznych, ▪ surowców krytycznych, ▪ surowców, których cena pozyskania lub koszt przeróbki są wysokie. 	<p>Działanie 101:</p> <p>Uruchomienie przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) programu badawczego w obszarze wytwarzania substytutów surowców nieenergetycznych, w szczególności w dziedzinach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowanie zaawansowanych technologii produkcji nanomateriałów 2D na bazie grafenu i jego pochodnych, a także ceramiki 2D o unikalnych właściwościach mechanicznych, elektrycznych, katalitycznych, optycznych, sorpcyjnych, ▪ opracowanie metod i technik wytwarzania oraz dyspersji nanoproszków rdzeniowych stanowiących napełniacze techniczne „czystych” metali (dzięki temu możliwe będzie zoptymalizowanie i kontrolowanie wprowadzania niektórych dodatków stopowych głównie w stopach metali lekkich), ▪ rozwijanie obecnych i opracowywanie nowych metod syntezy polimerów inteligentnych oraz materiałów biomimetycznych o unikalnych właściwościach, ▪ opracowanie nowych materiałów kompozytowych o wysokim ilorazie wytrzymałości do gęstości, stanowiących substytuty mate-

W chwili obecnej brak jest zaawansowanej wiedzy nt. możliwości substytucji większości nieenergetycznych surowców mineralnych. Nie ma także programów badawczych ukierunkowanych na to zagadnienie.

Problem:

Brak wiedzy nt. zastosowania substytutów dla nieenergetycznych surowców mineralnych może doprowadzić do zmniejszenia dynamiki rozwoju gospodarczego, a także do spadku konkurencyjności gospodarki.

riałów konstrukcyjnych (np. substytut stopów na bazie Al lub Ti lub Mg dla przemysłu budowlanego, zbrojeniowego, motoryzacyjnego, lotnictwa, medycyny) oraz stosowanych jako zbrojenie innych materiałów ceramicznych (np. substytut stali dla przemysłu budowlanego).

Działanie 102:

Zaprogramowanie wsparcia finansowego i doradczego przełomowych osiągnięć w dziedzinie inżynierii materiałowej, fizyki i chemii dla studentów i młodych naukowców.

Działanie 103:

Wprowadzenie „szybkiej ścieżki patentowania” dla przełomowych osiągnięć naukowych w dziedzinie inżynierii materiałowej, fizyki i chemii.

Działanie 104:

Utworzenie bazy danych istniejących i potencjalnych substytutów (w połączeniu z Działaniem 20).

Działanie 105:

Opracowanie zachęt dla przedstawicieli przemysłu do uczestnictwa w badaniach.

Uczestnictwo to stanowiłoby gwarant kontroli poszczególnych etapów rozwoju technologii, a także jej skutecznego wdrożenia.

6. Polityka międzynarodowa i import surowców

Międzynarodowe działania polityczne dot. surowców mineralnych, nazywane także **dyplomacją surowcową**, realizowane są na forum organizacji międzynarodowych (multilateralnie) lub w stosunkach dwustronnych (bilateralnie).

temat	opis sytuacji i problem	możliwe działania
działania multilateralne	<p>Opis sytuacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> W chwili obecnej główną platformę działań multilateralnych dla Polski stanowi <u>UE</u>. <p>Przedstawiciele rządu polskiego uczestniczą w dwóch grupach roboczych Komisji Europejskiej: 1) Raw Materials Supply Group (RMSG) i 2) Market Access Advisory Committee (MAAC) oraz w trzech grupach Rady UE: 1) Commercial Questions Group (CQG); 2) Trade Policy Committee (Steel, textiles and other industrial sectors)(TPC(STIS)) i 3) Working Group on Competitiveness and Growth (COMPCRO), w których podejmowana jest tematyka surowcowa. Pokrywa ona zarówno aspekty wewnętrzne UE, tj. zasoby pierwotne, recykling i substytucję; jak i zewnętrzne, tj. politykę handlową. Polityka handlowa UE w dziedzinie surowców obejmuje: negocjacje umów handlowych, dialogi surowcowe z państwami trzecimi oraz wdrażanie umów/ postanowień. Szczególnie ważnym elementem polityki handlowej UE jest Instrument Partnerstwa, który służy współpracy UE z państwami trzecimi na zasadzie tworzenia synergii, a nie zależności dawca-biorca. Należy także wspomnieć, że Europejska Służba Działań Zewnętrznych prowadzi prace analityczne nad włączeniem kwestii surowcowych do swoich działań.</p> <p>Ponadto w grudniu 2014 r. specjalna grupa zadaniowa (złożona z przedstawicieli państw członkowskich, Komisji Europejskiej i Europejskiego Banku Inwestycyjnego) zarekomendowała utworzenie struktury umożliwiającej podjęcie wspólne finansowania przedsięwzięć w dziedzi-</p>	<p>Działanie 106:</p> <p>Promocja inicjatyw surowcowych UE wśród przemysłu oraz instytucji naukowych w celu intensyfikacji ich zaangażowania na poziomie unijnym (Plan Junckera, Horyzont2020, <i>European Innovation Partnership on Raw Materials</i>, współpraca z <i>EuroGeoSurveys</i>).</p> <p>Działanie 107:</p> <p>Usprawnienie przepływu informacji między polskim przemysłem a resortami odpowiedzialnymi za kwestie surowcowe w celu umożliwienia bardziej efektywnej identyfikacji problemów przedsiębiorstw (np. związanych z barierami handlowymi), a w następstwie w celu podjęcia odpowiednich działań politycznych zmierzających do zapobieżenia tym problemom lub ich rozwiązania.</p> <p>Działanie 108:</p> <p>Podjęcie bliższej współpracy z polskimi europoślami w celu uświadamiania im znaczenia polityki surowcowej dla rozwoju gospodarcze-</p>

nie surowców (*European Minerals Joint Venture*). Po uruchomieniu planu Junckera, inicjatywa ta została przekształcona w pomysł powołania w jego ramach **Europejskiej Platformy Inwestycyjnej na rzecz surowców mineralnych** (*European Minerals Investment Platform*).

Przedstawiciele Polski (zarówno z sektora publicznego: Ministerstwo Rozwoju, jak i prywatnego: KGHM i Instytut Metali Nieżelaznych) biorą udział w spotkaniach **Europejskiego Partnerstwa Innowacji na rzecz surowców mineralnych** (*European Innovation Partnership on Raw Materials, EIP-RM*), tj. platformy, której zadaniem jest wypracowywanie wytycznych dla Komisji Europejskiej dot. kierunków polityki surowcowej. Działania wskazane przez EIP-RM zostały zawarte w Strategicznym Planie Wdrażania, (*Strategic Implementation Plan SIP*). Jego realizacja odbywa się poprzez tzw. wezwania do składania zobowiązań (*calls for commitments*) skierowane do wszystkich interesariuszy. W 2014 r. Polska była najbardziej aktywnym państwem regionu uczestniczącym w składaniu zobowiązań. W 2014 r. w ramach składania zobowiązań Komisja Europejska zaakceptowała m.in. projekt **Minerals4EU** (którego celem było utworzenie bazy informacji nt. surowców mineralnych w UE) oraz **ERA-MIN** (której celem było sformułowanie publicznej agendy badawczej wspomagającej formułowanie i prowadzenie polityki surowcowej w UE).

Badania naukowe i innowacje w dziedzinie surowców na szczeblu UE mogą być podejmowane w ramach programu ramowego **Horyzont 2020** (część „*Societal challenge 5: Climate action, environment, resource efficiency and raw materials*”).

Ponadto Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT, *European Institute on Innovation and Technology*) ogłasza od 2014 r. w dwuletnich odstępach czasu tzw. **wezwania do tworzenia Wspólnot Wiedzy i Innowacji** (*calls for KIC, Knowledge and Innovation Communities*). EIT jest niezależnym organem UE powołanym w 2008 r., którego zadaniem jest pobudzanie innowacyjności i przedsiębiorczości. W grudniu 2014 ogłoszono wezwanie do utworzenia **KIC on Raw Materials**. W zwycięskim konsorcjum RawMatTERS uczestniczyło wiele podmiotów z Polski, a jedno z sześciu tzw. centrów kolokacyjnych projektu zostało utworzone we Wrocławiu. W 2016 r. jedno z wezwań EIT dot. tematyki surowcowej

go.

Działanie 109:

Monitorowanie działalności organizacji lobbingowych i branżowych działających w Brukseli (*Central Europe Energy Partners, IMA-Europe, Euromines, European Federation of Geologists, EuroGeoSurveys, Eurometaux, European Aggregates Association, Cembureau, Eurogypsum, Construction Products Europe, CRM Alliance, etc.*).

to **KIC on Added-Value Manufacturing**

Polska aktywnie angażuje się także w aktualnie trwającą na forum UE debatę nt. **gospodarki o obiegu zamkniętym (circular economy)**.

Tematyka surowcowa jest także objęta zakresem działań następujących **komisji parlamentarnych** UE: ITRE (Przemysł, Badania Naukowe i Energia) oraz INTA (Handel Międzynarodowy).

- Działania polityczne dot. surowców są również podejmowane na forum innych organizacji międzynarodowych, do których należy Polska: 1) ekonomicznych: Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (**OECD**), wybranych agend Organizacji Narodów Zjednoczonych (**UN**), Światowej Organizacja Handlu (**WTO**); 2) surowcowych: Międzynarodowej Grupy Badawczej ds. Cynku i Ołowiu (**ILZSG**), Międzynarodowej Grupy Studiów ds. Miedzi (**ICSG**).
- Istotną rolę na arenie międzynarodowej odgrywają ponadto instytucje naukowe, w szczególności:
 - a. EuroGeoSurveys (**EGS**), tj. stowarzyszenie 33 europejskich służb geologicznych (w tym PIG-PIB) z siedzibą w Brukseli, które pełni istotną funkcję doradczą dla Komisji Europejskiej;
 - b. Interoceanmetal (**IOM**), tj. naukowa organizacja międzynarodowa (zrzeszająca Polskę, Czechy, Słowację, Rosję, Bułgarię i Kubę), zajmująca się eksploracją dna Pacyfiku. Jej siedziba znajduje się w Szczecinie, a dyrektorem generalnym jest Polak (Tomasz Abramowski). Organizacja powstała w 1987 r. (Polska posiada w jej ramach obszar o powierzchni 75 tys. km²), a jej obszar działań obejmuje badania nad technologiami wydobywania tzw. konkrecji z dna Oceanu Spokojnego.

Problem:

Reprezentacja polskiego przemysłu surowców nieenergetycznych na forum instytucji międzynarodowych jest wciąż niewielka. Brak również sprawnego przepływu informacji pomiędzy przedsiębiorstwami a resortami w Polsce. Uniemożliwia to skuteczną reprezentację ich interesów.

Działanie 110:

Przegląd łańcuchów dostaw surowców zza granicy pod względem ich zrównoważonego charakteru (w celu zapewnienia, że są one społecznie i środowiskowo odpowiedzialne).

W tym kontekście należy dokonać oceny stanu wdrażania odpowiednich inicjatyw międzynarodowych, przede wszystkim: **OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas** oraz **Voluntary Principles on Security and Human Rights**.

Polska powinna również rozważyć przystąpienie do utworzonej w 2002 r. inicjatywy **Extractive Industries Transparency Initiative**, która ma na celu zwiększenie przejrzystości wykorzystania przychodów z wydobywania surowców. Przystąpiło do niej wiele państw rozwijających się bogatych w surowce, a w ostatnim czasie przygotowania do przystąpienia podjęło również wiele krajów rozwiniętych (USA, Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Australia).

	<p>Problem: Brakuje nieformalnej współpracy wymiany informacji polskich interesariuszy z organizacjami lobbingsowymi i polskimi europosłami.</p> <p>Problem: Istnieją inicjatywy międzynarodowe dotyczące surowców mineralnych, w których Polska jeszcze nie uczestniczy, a które mogłyby przynieść korzyści gospodarcze.</p>	
działania bilateralne	<p>Opis sytuacji:</p> <p>Polityka bilateralna może być prowadzona w stosunku do państw członkowskich UE, jak i państw trzecich. Podczas gdy między państwami członkowskimi UE, ze względu na zasadę swobodnego przepływu towarów i usług, nie istnieje ryzyko nałożenia barier handlowych, państwa trzecie mogą ograniczyć eksport rodzimych surowców (np. poprzez wprowadzenie: ceł eksportowych, licencji, kontyngentów, opłat, podatków, etc.).</p> <p>Rozwój polskiej gospodarki jest w znacznym stopniu uzależniony od dostaw z zagranicy. Na ponad 140 surowców mineralnych (energetycznych i nie-energetycznych) oraz wyrobów pochodnych, niemal połowa pochodzi w całości z importu. Dla kolejnych kilkunastu surowców, import zaspokaja co najmniej 50% zapotrzebowania w Polsce.</p> <p>Import pokrywa większość lub całość krajowego zapotrzebowania na <u>metale i ich koncentraty z rud</u>, z wyjątkiem surowców cynku, miedzi, ołowiu, selenu, srebra rafinowanego, złota, surowki żelaza i stali surowej.</p> <p>Wśród surowców <u>niemetalicznych</u> import zaspokaja większość lub całość krajowego zapotrzebowania na surowce grupy andaluzytu, baryt, bentonity, borany, brom, bursztyn, cyrkon, diamenty, diatomity, fluoryt, fosforyty i apatyty, fosfor, grafit, ily ceramiczne, jod, korund i szmergiel, kwarcyty, związki litu, magnezyty i magnezje, mikę, perlit, pigmenty żelazowe, pumeks, sadzę, sole potasowe, węglan strontu, talk i steatyt, wermikulit i wollastonit.</p> <p>Kraje pochodzenia (tj. kraje, w których surowiec jest faktycznie wydobywa-</p>	<p>Działanie 111:</p> <p>Monitorowanie polityki państw trzecich przez placówki dyplomatyczne/ Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji pod względem ewentualnych szans i zagrożeń związanych z polityką surowcową i handlową.</p> <p>Ich zadaniem jest także utrzymywanie dobrych relacji z krajami, w których się znajdują. W tym kontekście należy w szczególności rozważyć zagęszczenie sieci placówek dyplomatycznych Polski w Afryce. Podobne rozwiązanie zostało zastosowane np. w Niemczech, gdzie utworzono tzw. sieć surowcową, która polega na ścisłej współpracy pomiędzy placówkami dyplomatycznymi a agencją DERA.</p> <p>Działanie 112:</p> <p>Utworzenie bazy danych gromadzącej wszystkie informacje nt. surowców, które są przekazywane przez placówki dyplomatyczne (w połączeniu z Działaniem 20). Pozwoli to porównywać na bieżąco możliwości i warunki importu surowców przez Polskę, a w następ-</p>

	<p>ny) surowców nieenergetycznych zostały wymienione w poniższej tabeli.</p> <p>Problem:</p> <p>Ze względu na wzrastający nacjonalizm surowcowy, niestabilność polityczną państw rozwijających się oraz problem z zaspokojeniem własnych potrzeb surowcowych przez państwa eksportujące surowce, dostawy surowców są obarczone coraz większym ryzykiem niestabilności.</p> <p>Import z Chin, Rosji i Indii jest najbardziej ryzykowny ze względu na brak transparencji w kwestii planowanych ograniczeń eksportowych.</p>	<p>stwie pozyskiwanie surowców na najbardziej korzystnych warunkach. Baza danych ułatwi także dywersyfikację geograficzną importowanych surowców, co jest istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa.</p> <p>Działanie 113:</p> <p>Promocja polskich przedsiębiorców oraz zachęcanie ich do inwestycji za granicą. Temu celowi mogą służyć misje gospodarcze oraz tzw. partnerstwa surowcowe (np. wzorem Niemiec, które zawarły umowy międzynarodowe z Mongolią, Kazachstanem, Chile i Peru, stanowiące ramy dla umów zawieranych przez niemieckie przedsiębiorstwa).</p> <p>Działanie 114:</p> <p>Opracowanie programów wsparcia inwestycyjnego dla przedsiębiorców zainteresowanych działalnością w państwach rozwijających się bogatych w surowce.</p> <p>Przykładem skutecznego rozwiązania może być strategia surowcowa Niemiec, w ramach której rząd udziela gwarancji na kredyty finansowe ubezpieczające kredytodawców w realizacji projektów surowcowych za granicą przed ewentualnymi stratami wynikającymi z ryzyka ekonomicznego i politycznego. Warunkiem uzyskania gwarancji jest otrzymanie przez niemieckiego odbiorcę w dłuższym okresie surowców krytycznych w ramach finansowanego projektu. Nie wymaga się od nich jednak wkładu własnego w finansowaniu projektu.</p>
--	--	--

Ponadto można rozważyć oferowanie gwarancji eksportowych związanych ze sprzedażą maszyn górniczych, przeróbczych i innych wykorzystywanych przez przemysł surowcowy.

IMPORT 2014

	surowce metaliczne		surowce chemiczne		surowce skalne	
	ilość (tys. ton)	wartość (tys. PLN)	ilość (tys. ton)	wartość (tys. PLN)	ilość (tys. ton)	wartość (tys. PLN)
Niemcy	421	2713425	728	871702	1902	568981
Norwegia	521	1422869	80	172352	1366	117037
Ukraina	4759	1362226	162	64548	562	69807
Rosja	1294	1280186	960	1143433	-	-
Czechy	653	986375	93	81789	658	212044
Brazylia	113	933726	-	-	9	18485
Belgia	63	723155	57	135028	17	43072
Holandia	88	576568	150	245191	18	42431
Szwecja	296	533994	24	64324	164	24989
Słowacja	307	398317	90	87470	641	120052
Wielka Brytania	42	335822	44	84407	461	112169
Australia	76	328129	-	-	-	-
Zjednoczone Emiraty Arabskie	38	271552	-	-	-	-
Chiny	83	254195	40	142278	230	283201
Austria	28	253376	83	109971	140	110432
Francja	47	252020	35	131191	49	77283
Bahrajn	27	210479	-	-	-	-
Rumunia	13	187967	-	-	-	-
Islandia	21	163329	-	-	-	-
Włochy	16	157109	-	-	62	85920
Maroko	42	156317	163	92301	-	-
Hiszpania	24	142531	-	-	26	30979
Litwa	44	133081	297	363353	68	21520
USA	7	129815	7	54118	15	29867
Węgry	24	121919	84	79415	-	-

Białoruś	-	-	645	499873	78	17469
Kazachstan	-	-	32	264385	-	-
Algieria	-	-	594	178075	-	-
Finlandia	-	-	57	98600	19	15415
Senegal	-	-	220	60710	-	-
Turcja	-	-	51	56027	162	37856
Bośnia i Hercegowina	-	-	36	48313	-	-
Dania	-	-	11	47826	227	63338
Indie	-	-	-	-	108	168020
RPA	-	-	-	-	90	92525
Słowenia	-	-	-	-	33	30409
Angola	-	-	-	-	9	10340

Tabela: Kierunki importu przez Polskę surowców nieenergetycznych w 2014 r. Na kolor zielony zaznaczono państwa członkowskie UE, a na pomarańczowy państwa trzecie. Źródło: Geoportal PIG-PIB (http://geoportal.pgi.gov.pl/surowce/export_import).

III) Surowce kluczowe

W ramach prac nad „Planem działań” Instytutowi Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN zostało zlecone opracowanie³ listy surowców kluczowych, tj. takich które są niezbędne do rozwoju polskiego przemysłu i których podaż wiąże się jednocześnie z ryzykiem zakłócenia.

Analiza składała się z kilku etapów, obejmujących: 1) identyfikację najważniejszych gałęzi przemysłu; 2) identyfikację surowców, zapotrzebowanie na które mają wybrane wcześniej gałęzie przemysłu; 3) Określenie zapotrzebowania na surowce obecnie i do 2020 r.; 4) określenie ryzyk/ barier dla pokrycia zapotrzebowania na poszczególne surowce obecnie i do 2020 r. w kontekście: a) wielkości bazy zasobowej w Polsce (tj. im mniejsza baza zasobowa danego surowca, tym większe ryzyko niepokrycia zapotrzebowania przemysłu z krajowych źródeł surowców pierwotnych, b) istniejących lub planowanych restrykcji eksportowych państw, z których surowiec sprowadzany jest do Polski, c) możliwości pozyskania surowców wtórnych w wyniku recyklingu, d) możliwości substytucji danego surowca innym surowcem. Działania opisane w „Planie działań” powinny zostać priorytetowo wykonane dla surowców zidentyfikowanych jako kluczowe.

Poniższa tabela stanowi podsumowanie wyników przeprowadzonej analizy. W lewej kolumnie wymienione są surowce mineralne w kolejności od najwyższej do najniższej średniej wartości zużycia krajowego (w latach 2005, 2010, 2014 w mln zł.). Ryzyko przerwania dostaw surowca oznaczono kolorem czerwonym (przy czym pełna kropka oznacza duże, a pół kropki małe ryzyko). Przypisanie ryzyk w połączeniu z wielkością zużycia pozwoliło na stworzenie następującego rankingu surowców kluczowych:

- 1. Magnez metaliczny**
- 2. Żelazniob**
- 3. Fluoryty**
- 4. Krzem metaliczny**
- 5. Mangan metaliczny**
- 6. Litu surowce**
- 7. Germanu tlenki**

³ Opracowanie IGSMiE PAN pt. „Identyfikacja surowców kluczowych dla polskiej gospodarki” stanowi załącznik do „Planu działań”.

- 8. Fosforyty**
- 9. Magnezyt**
- 10. Talk**
- 11. Metale ziem rzadkich, skandr, itr**
- 12. Kobalt i związki kobaltu**
- 13. Tytan metaliczny**
- 14. Bizmut metaliczny**
- 15. Sole potasowe**
- 16. Cyna metaliczna i stopy cyny**
- 17. Antymonu surowce**
- 18. Manganu tlenek**
- 19. Jodu surowce**
- 20. Żelaza rudy i koncentraty**
- 21. Cynk metaliczny i stopy cynku**
- 22. Żelazomangan**
- 23. Tellur**
- 24. Aluminium**
- 25. Platynowce**

L.p.	ryzyko surowiec	wzrastające zużycie surowca w kraju	wyczerpujące się zasoby krajowe	ryzyko przerwania dostaw z zagranicy	mała skala pozyskiwania surowca z recyklingu	mała możliwość substytucji	ranking
1.	żelaza rudy i koncentraty		●	●	◐	◐	20
2.	sole potasowe	◐	●		●	●	15
3.	aluminium	●	●			◐	24
4.	fosforyty		●	●	●	●	8
5.	cynk metaliczny i stopy cynku	◐	●		◐	●	21
6.	krzem metaliczny	●	●	●	●	◐	4
7.	magnezyt	●	◐	●	●	◐	9
8.	żelazomangan		●	◐	●	◐	22
9.	magnez metaliczny	●	●	●	●	●	1
10.	cyna metaliczna i stopy cyny	●	●	●		◐	16
11.	talk	●	●		●	●	10
12.	platynowce	◐	◐	●	◐		25
13.	antymonu surowce		●	●	●	◐	17
14.	żelazoniob	●	●	●	●	●	2
15.	manganu tlenek		●	◐	●	●	18
16.	fluoryty	●	●	●	●	●	3
17.	metale ziem rzadkich, skandr, itr	●	●	●	●		11
18.	mangan metaliczny	●	●	◐	●	●	5
19.	litu surowce	◐	●	●	●	●	6
20.	kobalt i związki kobaltu	◐	●	●	●	◐	12
21.	jodu surowce		●	●	●	◐	19
22.	tytan metaliczny	●	●		●	●	13
23.	bizmut metaliczny	●	●	●	◐	◐	14
24.	germanu tlenki	●	●	●	●	◐	7
25.	tellur	◐	●		●	◐	23

Tabela: Surowce kluczowe dla polskiego przemysłu.

IV) Zestawienie działań

Wszystkie zidentyfikowane działania zostały podzielone na trzy grupy: 1) Optymalizacja istniejących rozwiązań organizacyjnych i procesowych, 2) Nowe rozwiązania organizacyjne i procesowe, 3) Zmiany legislacyjne.

Ponadto charakter działań zaklasyfikowano w poniższej tabeli jako systemowy (S) lub operacyjny (O). Podczas gdy działania systemowe, zmieniające sposób funkcjonowania i wymiar zaangażowania poszczególnych instytucji, są z założenia stopniowe i długotrwałe, działania operacyjne mają charakter jednorazowy, w związku z czym powinny być zakończone w określonej perspektywie czasowej. Jako termin na ich wykonanie proponuje się połowę 2017 r.

Optymalizacja istniejących rozwiązań organizacyjnych i procesowych		
DZIAŁANIE	odpowiedzialna instytucja	charakter działania
Działanie 1: Wypracowanie optymalnych ram instytucjonalnych dla opracowania i wdrażania polityki surowcowej państwa.	MR, MŚ, MSZ, MIB, MNiSW, MF, MSP, MRPiPS, ME	S
Działanie 2: Rozdzielenie funkcji zarządu właścicielskiego przez państwo od jego funkcji regulacyjno-reglamentacyjnych i realizacji zadań publicznych.	MŚ, MSP	S
Działanie 3: Zapewnienie systematycznego rozpoznawania budowy geologicznej Polski przez państwo (w połączeniu z Działaniem 60).	MŚ	S

Działanie 4: Dokonanie inwentaryzacji dostępnych próbek i dokumentacji geologicznych pod kątem uwzględnienia kompletnej listy surowców.	MŚ, PIG-PIB	O
Działanie 5: Przeprowadzenie reformy waloryzacji złóż surowców.	MŚ, PIG-PIB	S
Działanie 6: Przeprowadzenie prac poszukiwawczo-rozpoznawczych na terenach, które w przeszłości były zamknięte.	MŚ, PIG-PIB	O
Działanie 7: Systematyczna ewaluacja stanu rozpoznania geologicznego kraju wobec możliwości wykorzystania nowych technologii eksploracyjnych.	MŚ, MSZ, MNiSW, PIG-PIB	S
Działanie 8: Zintensyfikowanie zaangażowania Polski w prace geologiczne za granicą, w szczególności w państwach rozwijających się.	MŚ, MSZ, PIG-PIB	S
Działanie 11: Uwzględnienie w Bilansie złóż udokumentowanych, ale niezagospodarowanych oraz systematyczne uzupełnianie tej informacji w przyszłości.	MŚ, PIG-PIB	O, S
Działanie 12: Uporządkowanie <i>Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce</i> (w połączeniu z Działaniem 5).	MŚ	O

Działanie 13: Uporządkowanie baz danych Infogeoskarb i CBDG.	MŚ	O
Działanie 15: Aktualizacja Bilansu perspektywicznych zasobów kopalin Polski w miarę postępowania prac poszukiwawczych i rozpoznawczych.	MŚ	S
Działanie 30: Przeanalizowanie dobrych praktyk dot. możliwości pogodzenia wydobycia surowców nieenergetycznych i programu Natura 2000.	MŚ, MR, MIB	O
Działanie 35: Przeprowadzanie dogłębnej analizy możliwości użytkowania danego terenu przed podejmowaniem decyzji o wyznaczeniu nowych obszarów Natura 2000.	MŚ, MR, MIB	S
Działanie 40: Stworzenie wykazu złóż strategicznych, aby jak najszybciej umożliwić ich ochronę.	MŚ, ME	O
Działanie 41: Uznanie przynajmniej części inwestycji związanych ze złożami kopalin za inwestycje celu publicznego na poziomie centralnym.	MR, MŚ	O

Działanie 44: Sporządzenie planów eksploatacji złóż poszczególnych kopalin i ich regularna aktualizacja w przyszłości.	MR, ME	O, S
Działanie 45: Uwzględnianie planów eksploatacji złóż przy planowaniu gospodarowania rezerwami strategicznymi surowców przez Agencję Rezerw Materiałowych.	MR, ME	S
Działanie 49: Opracowanie zasad sprawnej koordynacji działań między poszczególnymi organami administracji geologicznej.	MR, MŚ, MNiSW	S
Działanie 50: Zmiana polityki zatrudnienia w urzędach zaangażowanych w proces koncesyjny (tj. dążenie do zwiększenia proporcji zatrudnienia osób z co najmniej 5-letnim doświadczeniem zawodowym).	MR, MŚ, MNiSW	S
Działanie 51: Wprowadzenie systemu szkoleń urzędników samorządowych (w szczególności gminnych) w celu zwiększenia ich świadomości nt. roli zasobów mineralnych dla rozwoju lokalnego w perspektywie długoterminowej.	MR, MŚ, MNiSW	S

<p>Działanie 52: Kampania na rzecz zintensyfikowania uczestnictwa polskich interesariuszy w programach badawczych UE (w szczególności Horyzont 2020), które umożliwiają rozwój nowych technologii związanych z pracami geologicznymi.</p>	MR, MNiSW	S
<p>Działanie 54: Opracowania programu wsparcia dla współpracy nauki i biznesu, która umożliwi wdrażanie w praktyce innowacyjnych rozwiązań.</p>	MR, MNiSW	S
<p>Działanie 67: Opracowanie planu działań na rzecz zwiększenia efektywności organów administracji geologicznej w zakresie wykonywania obowiązków dot. nielegalnej eksploatacji surowców.</p>	MŚ, ME	S
<p>Działanie 72: Analiza możliwości dalszego obniżenia opłaty za nielegalne wydobywanie surowców lub podziału opłaty między 1) wydobywającego kopalnię w sposób nielegalny a 2) kupującego tę kopalnię.</p>	MŚ	O
<p>Działanie 73: Przeprowadzenie kampanii na rzecz podniesienia świadomości społeczeństwa nt. konieczności ubiegania się o koncesję na wydobywanie kopaliny.</p>	MŚ	S
<p>Działanie 75: Promocja „społecznej odpowiedzialności biznesu” (<i>corporate social responsibility</i>).</p>	MR	S

Działanie 76: Promocja korzyści z prowadzenia dialogu z lokalnymi społecznościami oraz ich rzetelnego informowania wśród przedsiębiorstw.	MR	S
Działanie 77: Przeprowadzenie kampanii informacyjnych nt. zrównoważonego rozwoju dla lokalnych społeczności i władz gminy oraz popularyzacja wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju w szkołach.	MR, MŚ, MNiSW	S
Działanie 78: Obiektywne przedstawianie górnictwa w mediach i debacie politycznej.	MR, MŚ, MSZ, MIB, MNiSW, MF, MSP, MRPiPS, ME	S
Działanie 79: Promocja najnowszych osiągnięć technologicznych w dziedzinie górnictwa, które zwiększają bezpieczeństwo wydobycia oraz minimalizują jego negatywny wpływ na środowisko.	MŚ, ME	S
Działanie 80: Opracowanie metod popularyzacji wiedzy o znaczeniu surowców mineralnych dla rozwoju gospodarki.	MNiSW	O
Działanie 81: Przyjęcie zasady długofalowego planowania 1) przeznaczenia terenów poeksploatacyjnych oraz 2) użycia odpadów eksploatacyjnych i przetwórczych.	MR, MŚ	S

Działanie 86: Promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji wśród społeczeństwa.	MR, MŚ, MNiSW	S
Działanie 87: Opracowanie i wdrożenie metod edukacji społeczeństwa w zakresie wartości odpadów.	MR, MŚ, MNiSW	S
Działanie 94: Przeprowadzenie ogólnokrajowych kampanii informacyjnych odnośnie zbierania odpadów komunalnych, w których przedstawione zostaną zasady wydzielania ze strumienia odpadów komunalnych frakcji zbieranych selektywnie.	MŚ, MR	O
Działanie 105: Opracowanie zachęt dla przedstawicieli przemysłu do uczestnictwa w badaniach.	MR, MŚ, MNiSW	O
Działanie 106: Promocja inicjatyw surowcowych UE wśród przemysłu oraz instytucji naukowych w celu intensyfikacji ich zaangażowania na poziomie unijnym.	MR, MNiSW	S
Działanie 107: Usprawnienie przepływu informacji między polskim przemysłem a resortami.	MR, MŚ, MSZ, MIB, MNiSW, MF, MSP, MRPiPS, ME	S

Działanie 108: Podjęcie bliższej współpracy z polskimi europosłami w celu uświadamiania im znaczenia polityki surowcowej dla rozwoju gospodarczego.	MR, MŚ, MSZ	S
Działanie 109: Monitorowanie działalności organizacji lobbingowych i branżowych działających w Brukseli.	MR, MŚ, MSZ	S
Działanie 111: Monitorowanie polityki państw trzecich przez placówki dyplomatyczne/ Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji pod względem ewentualnych szans i zagrożeń związanych z polityką surowcową i handlową.	MR, MSZ	S
Działanie 113: Promocja polskich przedsiębiorców oraz zachęcanie ich do inwestycji za granicą.	MR, MSZ	S
Nowe rozwiązania organizacyjne i procesowe		
DZIAŁANIE	odpowiedzialna instytucja	
Działanie 10: Rozpoznanie i udokumentowanie złóż uformowanych przez człowieka.	MŚ, PIG-PIB	O, S

Działanie 14: Wprowadzenie sformalizowanego schematu przeliczania kategorii zasobów wg klasyfikacji polskiej na kategorie zasobów wg klasyfikacji międzynarodowych (np. CRIRSCO, JORC).	MŚ, PIG-PIB	O
Działanie 16: Ujednoczenie metodyki prognozowania geologicznego i sposobu obliczania zasobów przewidywanych.	MŚ, PIG-PIB	O
Działanie 17: Zapewnienie danych na potrzeby sporządzania <i>Bilansu gospodarki surowcami mineralnymi Polski i świata.</i>	MR, MŚ, PIG-PIB, GUS	S
Działanie 18: Opracowanie sposobu określania zapotrzebowania przemysłu (popytu) na surowce w przyszłości.	MR	O
Działanie 19: Zidentyfikowanie przepływów materiałowych najważniejszych surowców, w szczególności surowców kluczowych.	MR	O
Działanie 20: Stworzenie centralnej bazy danych, która: <ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi informacje nt. surowców pierwotnych, wtórnych, substytutów, możliwości/ zasad importu, przepływów handlowych surowców w jednym miejscu, ▪ umożliwia przetwarzanie, porównywanie i agregację poszczególnych danych (tzn. zawiera dane opracowane w oparciu o jednolitą metodologię). 	MR, MŚ, MSZ	O, S

Działanie 21: Opracowanie metodyki wyceny zasobów na potrzeby statystyki narodowej.	MŚ	O
Działanie 53: Opracowanie narodowego programu rozwoju badań i innowacji w dziedzinie górnictwa.	MR, MŚ, MNiSW, GUS	O
Działanie 63 Stałe monitorowanie wpływu podatków na działalność wydobywczą przedsiębiorstw.	MF, MR	S
Działanie 68: Ciągłe satelitarne monitorowanie powierzchni kraju przez PIG-PIB pod względem występowania wyrobisk górniczych.	MŚ, PIG-PIB	S
Działanie 70: Uwzględnianie w Bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce informacji o wydobyciu kopalin bez koncesji.	MŚ	O, S
Działanie 71: Opracowanie sposobu ewidencjonowania nielegalnego wydobycia kopalin ze złóż nieudokumentowanych.	MŚ, PIG-PIB	O
Działanie 95: Opracowanie i uruchomienie innowacyjnych programów kształcenia w dziedzinie recyklingu materiałów na uczelniach wyższych.	MNiSW	O

Działanie 96: Uwzględnienie kwestii zagospodarowania odpadów w polityce klastrowej.	MR	O
Działanie 97: Zaprogramowanie wsparcia dla opracowywania wysokowydajnych metod recyklingu - głównie dla wielomateriałowych produktów.	MŚ, MNiSW	O
Działanie 98: Opracowanie dedykowanych programów badawczych, dopłat, ulg podatkowych dla firm zajmujących się odzyskiwaniem/ recyklingiem surowców kluczowych dla polskiej gospodarki.	MR, MŚ, MNiSW, MF	O
Działanie 101: Uruchomienie przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) programu badawczego w obszarze wytwarzania substytutów surowców nieenergetycznych.	MNiSW	O
Działanie 102: Zaprogramowanie wsparcia finansowego i doradczego przełomowych osiągnięć w dziedzinie inżynierii materiałowej, fizyki i chemii dla studentów i młodych naukowców.	MNiSW	O
Działanie 103: Wprowadzenie „szybkiej ścieżki patentowania” dla przełomowych osiągnięć naukowych w dziedzinie inżynierii materiałowej, fizyki i chemii.	UP	O

Działanie 104: Utworzenie bazy danych istniejących i potencjalnych substytutów (w połączeniu z Działaniem 20).	MR, MŚ, GUS	O
Działanie 110: Przegląd łańcuchów dostaw surowców zza granicy pod względem ich zrównoważonego charakteru.	MR, MSZ, PIG-PIB	O
Działanie 112: Utworzenie bazy danych gromadzącej wszystkie informacje nt. surowców, które są przekazywane przez placówki dyplomatyczne (w połączeniu z Działaniem 20).	MR, MSZ	O, S
Działanie 114: Opracowanie programów wsparcia inwestycyjnego dla przedsiębiorców zainteresowanych działalnością w państwach rozwijających się bogatych w surowce.	MR, MSZ	O
Zmiany legislacyjne		
Zmiany legislacyjne powinny zostać przedyskutowane w ramach Zespołu ds. polityki surowcowej państwa. W celu przeprowadzenia zmian legislacyjnych można również rozważyć powołanie komisji kodyfikacyjnej, w której wiodącą rolę będzie pełnił Pełnomocnik rządu ds. polityki surowcowej państwa.		
DZIAŁANIE	odpowiedzialna instytucja	
Działanie 9: Wprowadzenie do przepisów prawnych pojęcia złóż uformowanych przez człowieka.	MŚ	O

Działanie 22: Jednolite prawne zdefiniowanie pojęcia ochrony złóż.	MŚ	O
Działanie 23: W przypadku przyjęcia szerokiej definicji ochrony złóż, umieszczenie wszystkich regulacji w jednym akcie prawnym.	MŚ	O
Działanie 24: Opracowanie i wdrożenie regulacji prawnych umożliwiających ochronę złóż przewidywanych i uformowanych przez człowieka.	MŚ	O
Działanie 25: Prawne uszczegółowienie „uwarunkowań wynikających z występowania udokumentowanych złóż kopalin”, jakie powinny zostać uwzględnione przy sporządzaniu projektu s.u.k.z.p.	MŚ	O
Działanie 26: Rozważenie skrócenia okresu czasu, jaki przysługuje gminie na wprowadzenie do s.u.k.z.p. informacji o złożach udokumentowanych.	MŚ	O
Działanie 27: Ujednolicenie procedur (aktualnie regulowanych w p.g.g. i u.p.z.p.) dot. wydawania zarządzeń zastępczych przez wojewodę w przypadku niewprowadzenia przez gminę informacji o udokumentowanych złożach kopalin do s.u.k.z.p.	MŚ	O

Działanie 28: Stworzenie podstawy prawnej nakładającej obowiązek uzupełnienia s.u.k.z.p. i m.p.z.p. o informacje zawarte w Bilansie zasobów złóż kopalin.	MŚ	O
Działanie 29: Uregulowanie prawne następstw, jakie ma umieszczenie złóż udokumentowanych w m.p.z.p.	MŚ	O
Działanie 30: Prawne uwzględnienie ministra ds. środowiska – jako najwyższego organu administracji geologicznej – wśród instytucjiuzgadniających m.p.z.p..	MŚ	O
Działanie 31: Bardziej szczegółowe określenie w przepisach procedury uzgodnienia projektów s.u.k.z.p. i m.p.z.p. w celu zapobieżenia zbyt dużej autonomii gminy.	MŚ	O
Działanie 32: Analiza możliwości wprowadzenia podatku dla gminy w sytuacji, gdy w m.p.z.p. przeznaczyła ona teren na cel przyszłej inwestycji, lecz przez dłuższy okres czasu nie podjęła na nim zamierzonych działań.	MŚ	O
Działanie 33: Prawne uregulowanie obowiązku systematycznego wnioskowania o umieszczanie złóż przewidywanych w m.p.z.p.	MŚ	O

Działanie 34: Wprowadzenie do obowiązującego systemu prawnego.) takich „przepisów odrębnych”, które nakładałyby obowiązek sporządzenia m.p.z.p. dla terenów, na których znajdują się złoża strategiczne (w połączeniu z Działaniem 39).	MŚ	O
Działanie 36: Analiza możliwości wprowadzenia wyjątków do Ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, które umożliwiłyby sprzedaż gruntów rolnych przedsiębiorcom.	MŚ	O
Działanie 37: Analiza możliwości wprowadzenia wyjątków do tzw. specustaw, które uniemożliwiałyby zabudowę terenów złóż kopalin.	MŚ	O
Działanie 38: Prawne zdefiniowanie pojęcia złóż strategicznych lub określenie przesłanek kwalifikujących to pojęcie.	MŚ	O
Działanie 39: Stworzenie odrębnego reżimu prawnego dla strategicznych złóż kopalin w celu zapewnienia ich należytej ochrony (w połączeniu z Działaniem 34).	MŚ	O
Działanie 42: Uregulowanie statusu własnościowego surowców nieobjętych prawem własności gruntowej ani Skarbu Państwa.	MŚ	O

Działanie 43: Opracowanie i umieszczenie w przepisach prawnych ogólnie obowiązującego słowniczka pojęciowego dot. surowców krytycznych, strategicznych, kluczowych i deficytowych.	MŚ, MR, ME	O
Działanie 46: Prawne jednoznaczne uregulowanie kwestii głębokości, do jakiej właścicielowi gruntu przysługuje prawo własności złoża (w przypadku kopalin nieobjętych własnością górniczą).	MŚ	O
Działanie 47: Przegląd i udoskonalenie regulacji dot. polityki koncesyjnej (w połączeniu z Działaniem 66).	MŚ	O
Działanie 48: Wprowadzenie przepisów prawnych regulujących systematyczną weryfikację umiejętności i wiedzy osób, którym przyznano uprawnienia geologiczne.	MŚ	O
Działanie 45: Zapewnienie stabilności przepisów prawnych w zakresie ochrony własności intelektualnej.	UP	O
Działanie 55: Rewizja przepisów dot. efektywnego czasu pracy, odpraw, urlopów oraz emerytur w górnictwie podziemnym.	MRPiPS	O

Działanie 56: Zrewidowanie przepisów w taki sposób, aby poszczególne daniny miały różne uzasadnienia.	MŚ, MF	O
Działanie 57: Uproszczenie i skomasowanie przepisów dot. opłat oraz umieszczenie ich w jednej ustawie.	MŚ, MF	O
Działanie 58: Rezygnacja ze szczegółowej regulacji sposobu naliczania opłat.	MŚ, MF	O
Działanie 59: Analiza możliwości zwolnienia prac poszukiwawczych z danin publicznych. Co więcej, należy przeanalizować możliwości aktywnego wspierania finansowego działalności geologicznej i górniczej przez państwo.	MŚ, MF	O
Działanie 60 Analiza możliwości wprowadzenia specyficznych rozwiązań prawnych/ finansowych, które umożliwiłyby współpracę inwestorów i państwa w innej formie niż umowa koncesji.	MR, MŚ, MSP	O
Działanie 61: Opracowanie alternatywnej propozycji naliczania opłaty za użytkowanie górnicze.	MŚ, MF	O

Działanie 62 Udoskonalenie formuły podatku od wydobycia niektórych kopalin lub opracowanie alternatywnego mechanizmu zwiększenia wpływów do budżetu państwa.	MŚ, MF	O
Działanie 64: Zapewnienie prawne, że środki zgromadzone przez przedsiębiorcę na wykonywanie określonych świadczeń (np. na fundusz likwidacji zakładu górniczego) są rzeczywiście tak wykorzystane i wystarczające.	MŚ	O
Działanie 65: Zapewnienie większej stabilności i przewidywalności przepisów prawa.	MR, MŚ, MF, MSP, UP, MRPiPS	O
Działanie 66: Skrócenie i uproszczenie procesu ubiegania się o koncesję na wydobycie (w połączeniu z Działaniem 47).	MŚ	O
Działanie 69: Wprowadzenie prawnego obowiązku bilansowania w rozliczaniu zamówień publicznych ilości zużywanych mineralnych materiałów budowlanych z ilością wydobywanych kopalin w miejscu ich wytworzenia.	UZP	O
Działanie 74: Ustalenie organów ścigających nielegalną eksploatację beneficjentem części opłaty uiszczanej za wydobycie bez koncesji.	MŚ	O

Działanie 82: Prawne zagwarantowanie przeznaczenia przez gminę części opłaty eksploatacyjnej na inwestycje.	MŚ	O
Działanie 83: Prawne objęcie całego terenu górniczego (a nie tylko kopalni) obowiązkiem uiszczenia opłaty (eksploatacyjnej lub jej ekwiwalentu) na rzecz gminy.	MŚ	O
Działanie 84: Analiza możliwości wprowadzenia w miejsce środków administracyjnych, rekompensujących wywłaszczenia i przesiedlenia, zachęt ekonomicznych dla wywłaszczanych osób.	MŚ	O
Działanie 85: Wprowadzenie wymagań dla składu surowcowego produktów, możliwości ich poddania recyklingowi lub naprawie.	MR, MŚ	O
Działanie 88: Wprowadzenie regulacji dotyczących zrównoważonej produkcji i konsumpcji.	MR, MŚ	O
Działanie 89: Określenie w sposób szczegółowy zakresu rozszerzonej odpowiedzialności producenta, w tym w szczególności odpowiedzialności finansowej za zbieranie i zagospodarowanie odpadów.	MR, MŚ	O

Działanie 90: Wprowadzenie regulacji uniemożliwiających funkcjonowanie organizacji odzysku, które dążąc do maksymalizacji własnego zysku, de facto nie realizują obowiązków na nie nałożonych.	MR, MŚ	O
Działanie 91: Wprowadzenie obowiązku przekazywania informacji nt. zalecanych metod przetwarzania przez producentów recyklerom.	MR, MŚ	O
Działanie 92: Ujednoczenie na terenie całego kraju wymagań dla selektywnego zbierania odpadów komunalnych.	MŚ	O
Działanie 93: Wprowadzenie zakazu wzajemnego mieszania selektywnie zebranych odpadów komunalnych.	MŚ	O
Działanie 99: Opracowanie wytycznych dla zagospodarowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych.	MŚ	O
Działanie 100: Stworzenie przepisów dot. otwierania zamkniętych składowisk odpadów komunalnych.	MŚ	O